

Tervezet!

Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata

Ifjúsági Konceptiója

2023-2027

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
Az Európai Unió ifjúságpolitikája	4
<i>Jogalap ismertetése</i>	4
<i>Történeti kitekintés</i>	5
<i>A 2010-es évtized sajátosságai</i>	6
<i>Új kihívások, válaszok keresése</i>	10
<i>Az Ifjúság Európai Éve 2022: a Ti évetek!</i>	13
<i>Zárszó helyett</i>	15
Országos pillanatkép a magyar ifjúságról	16
Jogszabályi keretek Magyarországon	21
Módszertan	24
<i>A vizsgálat alapsokasága:</i>	25
<i>Komplex, többlépcsős vizsgálat</i>	25
1. lépés: Helyzetelemzés Pécsen	26
<i>Népesség, népmozgalom</i>	26
<i>Foglalkoztatottság, jövedelem, gazdasági szerkezet</i>	35
2. lépés: Ifjúsági fókuszcsoporthoz elemzés Pécsen	41
<i>A fiatalság, mint állapot megítélése – miért jó/rossz fiatalnak lenni</i>	41
<i>A városhoz kötődés, maradási/elköltözési szándékok</i>	43
<i>Fiatalok lehetőségei és problémái Pécsen</i>	44
A koncepció kapcsolódása a helyi koncepciókhoz, stratégiákhoz	46
<i>Pécs Megyei Jogú Város Városfejlesztési Koncepció (2014-2030)</i>	46
<i>Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (2021-2027)</i>	46
<i>Lakásgazdálkodási koncepció (2022-2026)</i>	47
<i>Civil Koncepció (2022-2026)</i>	47
<i>Helyi Esélyegyenlőségi Program (2023-2027)</i>	48
<i>Szociális Szolgáltatástervezési Koncepció</i>	48
Pécs az egyetemen tanuló külföldiek szemével	52
Ajánlások, javaslatok	55
Mellékletek	62
Felhasznált irodalom	66

Bevezetés

Az ifjúságügy hazánk egyik legfontosabb szakpolitikai területe. A felgyorsult gazdasági és társadalmi változásokhoz az ifjúsági korosztály képes a leggyorsabban alkalmazkodni, ezáltal az ifjúságra vonatkozó figyelem, tervezés minden településen alapvető fontosságú kérdés kell, hogy legyen. Ezért mind Európai, mind állami és természetesen önkormányzati szinten is külön figyelmet kell fordítani a településen élő fiatalok helyzetére, problémáira. Közhely számba megy az az érv, miszerint mindazok a folyamatok, amelyeket teszünk vagy épp elmulasztunk akár már rövid távon is, azok pozitív vagy negatív hatással lehetnek ezen generáció fejlődése számára. Nem elegendő tehát ad hoc módon viszonyulni a fiatalokat érintő problémákhoz, hanem szükséges egy előre átgondolt rövidebb/hosszabb koncepcióval rendelkezni, melyekre a jelenben és a jövőben a város életét befolyásoló döntéseket alapozni lehet, legyen szó egy közterület átalakításáról, egy szolgáltatás bevezetéséről, vagy épp egy komoly városstratégiai döntés megvalósításáról.

A koncepció figyelembe veszi az ifjúságpolitika terén végbement hazai történéseket és folyamatokat, így a keretként szolgáló, 2009 októberében elfogadott Nemzeti Ifjúsági Stratégiát, valamint az Új Nemzedékek Jövőjéért Programot is. Ugyancsak jelentőségteljes a különböző minisztériumok és a civil szektor szakemberei részvételével működő, az Emberi Erőforrások Minisztériuma által létrehozott Ifjúság szakmai Egyeztető Fórum, ahol a 2014-2020-as időszakra szóló ifjúság szakmai tervek előkészítése és értékelése folyik a Nemzeti Ifjúsági Stratégia aktuális cselekvési terveként. Az említettek mellett a 2012 decemberében megalakult Nemzeti Ifjúsági Tanács biztosítja a fiatalok és az ifjúsági szervezetek, valamint hazai és nemzetközi szereplők közti együttműködést. A koncepció céljai és az azokhoz illeszkedő javaslatok a társadalomtudományi kutatás megvalósítása során képzett legfontosabb eredmények, illetve megállapítások alapján kerültek megfogalmazásra.

A hazai ifjúságpolitikai folyamatok, valamint az európai trendek arra ösztönzik Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzatát, hogy megújítsa a város ifjúsági koncepcióját. Ezért a koncepció épít az 2017-2022 közötti időszakra elfogadott „Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzatának Ifjúságpolitikai Koncepciója és Cselekvési Programja” elnevezésű dokumentumra. A koncepció megújításának egyik legfontosabb oka, hogy a különböző fejlesztések csak akkor lehetnek sikeresek, ha valós helyzetelemzésre épülnek, egységes szemléletű rendszerbe foglalhatóak és a végrehajtás egy tervszerű folyamat eredményeként kerül megvalósításra, még akkor is, ha sok esetben a rendelkezésre álló erőforrások hiányosak, vagy nem elegendők. Az ifjúsági terület számos elem mellett talán legfontosabb jellemzője, hogy fejlesztésére szűkös

anyagi, technikai és humán erőforrás áll rendelkezésére az önkormányzatoknak. Különösen annak tükrében, hogy leegyszerűsítve a család és az iskolán túli területek támogatását nem határolja le pontos jogszabályi környezet. Az ifjúsággal kapcsolatos koncepciók, stratégiák megalkotásának további célja, hogy a fiatal generáció felfedezze az önkifejezés megfelelő módját, amelyben a felnőtt társadalomnak komoly felelőssége van, hiszen a többség szeretne hatással lenni a szűkebb vagy tágabb közösséget érintő ügyekre, még ha ennek eszközrendszerét, módját nem mindig a megfelelő formában képes biztosítani. Ennek okát kereshetjük a létbizonytalanságban, a kiszámíthatatlanságban, a jelenlegi döntéshozatali rendszerekbe vetett bizalom elvesztésében, a közéletben és az ifjúsági, civil szervezetekben való hagyományos részvételi formák iránti elégedetlenségben.

Az Európai Unió ifjúságpolitikája

„Nous ne coalisons pas des états, nous unissons des hommes.” / „Nem az államokat, hanem az embereket egyesítjük.” / Jean Monnet (Discours)

Mielőtt konkrétan szemügyre vennénk a magyarországi és azon belül a pécsi fiatalok helyzetét, célszerű áttekinteni azt a nemzetközi és azon belül is főleg az Európai Unió keretrendszerét, amiben az ifjúság, mint „közügy” található. Vajon mennyire fontos az unió számára a fiatalok ügye, milyen elképzelések javaslatok fogalmazódtak meg az unión belül a fiatalokkal kapcsolatban?

Az európai integráció egyik atyjának, Jean Monnetnek fenti idézete meghatározza az unió ifjúságpolitikáját. Ugyanakkor közismert tény, hogy az európai integráció még ma is elsősorban gazdasági érdekek által befolyásolt egyre szorosabbá váló együttműködés. Azonban a közel 70 év hatására az Európai Unió jelentősen átalakult mind az általa felölelt szakpolitikai területek, mind a közösségi intézmények tekintetében. Ezt az átalakulást és fejlődést látjuk az ifjúságpolitika vizsgálatánál is.

Jogalap ismertetése

Az Európai Gazdasági Közösséget alapító Római Szerződés csak a munkaerőről szóló fejezetben említi az ifjúsági cserék lehetőségét. (Móder, 2004) 1988-ban fogadták el az első akcióprogramot „Fiatalok Európáért”, amely már támogatta az egymás megismerésére irányuló csereprogramokat. A Maastrichti Szerződés XI. címe nevesítette először az ifjúságpolitikát beágyazva a szociális, oktatási, szakképzési területekbe. Itt jelent meg a napjainkig döntő uniós

cél: az ifjúsági mobilizáció ösztönzése. A ma hatályos szerződés sem lépett tovább a közösségiesítés útján, hiszen a XII. cím - Oktatás, Szakképzés, Ifjúság és Sport -165. cikke szerint: „ (1) Az Unió a tagállamok közötti együttműködés ösztönzésével és szükség esetén tevékenységük támogatásával és kiegészítésével hozzájárul a minőségi oktatás fejlesztéséhez, ugyanakkor teljes mértékben tiszteletben tartja a tagállamoknak az oktatás tartalmára és szervezeti felépítésére vonatkozó hatáskörét, valamint kulturális és nyelvi sokszínűségüket...(2) Az Unió fellépésének célja:....._a fiatalok és a szociálpedagógusok csereprogramjainak ösztönzése, valamint a fiatalok ösztönzése arra, hogy vegyenek részt Európa demokratikus életében;.....(4) Annak érdekében, hogy hozzájáruljon az e cikkben említett célkitűzések eléréséhez: – az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében, a Gazdasági és Szociális Bizottsággal és a Régiók Bizottságával folytatott konzultációt követően ösztönző intézkedéseket fogad el, kizárva azonban a tagállamok törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek bármilyen összehangolását; – a Tanács a Bizottság javaslata alapján ajánlásokat fogad el....” (Lisszaboni Szerződés)

Szögezzük le, az ifjúságpolitika, akárcsak az oktatás-, és szakképzéspolitiká ma is kizárólagos tagállami hatáskörbe tartozik. (Navracsics, 2022). Unió ezen a területen csak kiegészítő, támogató jellegű intézkedéseket tehet. Ez a tevékenység ugyanakkor az utóbbi évtizedben jelentősen bővült.

Történeti kitekintés

A 21. századra a tagállamokban olyan új generációk jelentek meg, melyeknek az európai integráció korábbi motivációi – a tagállamok közötti háború és egymás elleni fegyverkezés megakadályozása, a bezárkózó, protekcionista gazdaságpolitikák negatív hatásainak kiküszöbölése – már nem hordoztak mozgósító elemeket. Ezt felismerve adta ki az Európai Bizottság az ifjúságról szóló un. Fehér könyvet „Lendületbe hozzuk az európai ifjúságot” 2001-ben. Már a cím is tükrözte, hogy a fiatalokat számára új lehetőségeket szerettek volna feltárni: egyrészt a szorosabb együttműködés érdekében, másrészt megtalálni azokat a formákat, amelyek segítségével aktívabban vehetnek részt a szakpolitikák kidolgozásában. A dokumentumban javasolták:

- a tagállamok nevezzenek ki nemzeti koordinátorokat, akik a fiatalok érdekeinek szószólói;
- újítsák meg az Európai Ifjúsági Fórumot;

- hozzanak létre új internetes portált;
- ösztönözzék a „Cselekvő Ifjúság” program részeként az önkéntes szolgálatot megerősítve az Európai Önkéntes Szolgálat kereteit;
- a tagállamok törekedjenek a mobilitást gátló akadályok lebontására. (Fehér könyv, 2001)

2004-ben a Bizottság áttekintette az addig elért eredményeket, bár pozitív jeleket érzékelt, de fontosnak tartotta megjegyezni, hogy a tagállamok hatékonyabb összefogása szükséges, és rendszeresen, strukturáltan ki kell kérni a fiatalok véleményét mind nemzeti, mind európai szinten. Erre a bázisra támaszkodva döntött az Európai Unió arról, hogy a 2007-2013-as költségvetési időszakra a „Cselekvő Ifjúság” programot hozza létre, amely segítségével további lendületet várt a fiatalok részvételének növelése érdekében: „A program célja a fiatalok aktív polgárságának támogatása, a fiatalok körében a szolidaritás és tolerancia fejlesztése, a különböző országok fiataljai közötti kölcsönös megértés elősegítése, valamint az ifjúságpolitika terén megvalósuló európai együttműködés előmozdítása. A program hozzájárul a fiatalok tevékenységeit támogató rendszerek minőségének és az ifjúsági civil társadalmi szervezetek képességeinek fejlesztéséhez.” A kezdeményezés öt nagy elemet határozott meg, melyeket több rész célra bontottak. A koncepció szerint sok kisebb projektet támogatna az unió, biztosítva, hogy minél többen részt vehessenek a csereprogramok megvalósításában, a mobilitási, illetve az önkéntes tevékenységekben, éljenek a nem formális oktatási lehetőségekkel. Markáns hangsúlyt kapott a leghátrányosabb területeken, illetve a fogyatékossgal élők bevonása is a támogatott tevékenységekbe. A program külön nevesítette a „Fiatalok a világban”, az „Ifjúsági támogatási rendszerek” és „Az ifjúságpolitika terén megvalósuló európai együttműködés előmozdítása” fellépéseket. A támogatott programok 15-28 év közötti fiatalok számára kerülhettek meghirdetésre, illetve olyan nonprofit szervezetek nyújthatták be, akik ezzel a korosztállyal foglalkoztak. A programok többségének irányítását a nemzeti irodák végezték, a centralizált nagy projektek az Oktatási, Audiovizuális és Kulturális Végrehajtó Ügynökséghez kerültek. A pályázatokkal elérhető összeg 885 millió EUR volt. (Cselekvő ifjúság, 2006)

A 2010-es évtized sajátosságai

A hétéves közösségi költségvetési keret mellett 2009-ben fogadta el az Európai Unió Tanácsa az ifjúságpolitika terén folytatott európai együttműködés megújított keretét (2010–2018), mely az „EU ifjúsági stratégiája: befektetés és az érvényesülés elősegítése” című közleményére

támaszkodott, és az EU ifjúsági stratégiája (2010-2018) elnevezéssel vált közismertté. Ebben a döntést hozó miniszterek előírták, hogy a hároméves ciklusok végén az Európai Bizottságnak az ifjúságról uniós jelentést kell készítenie, amelyet az uniós intézmények megkapnak és megvitatása után elfogadnak. Az első ilyen jelentéstervezet 2012-ben készült el. Ebben aláhúzták, hogy az Európai Unió számára meghatározott „Európa 2020” stratégia kiemelkedő kedvezményezettje az ifjúság, hiszen a legfontosabb céljai a korai iskolaelhagyók számának csökkentése, valamint a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányának növelése a jövő generáció számára biztosít lehetőséget, akár csak a szegénység kockázata elleni küzdelem, vagy a foglalkoztatottság szintjének emelése. Az időszak jelentős új eleme a 2010 júniusában megrendezett Ifjúsági Munka Európai Konventje, amelyen fiatalok és döntéshozók elemezték az oktatásból kikerülők foglalkoztatásának kérdéseit és a 2008-as pénzügyi és gazdasági válság által az adott korosztályt különösen súlyosan érintő növekvő munkanélküliséget. 2013-ban a Tanács ajánlást fogadott el az Ifjúsági Garancia létrehozásáról, mely azoknak a tagállamoknak, ahol a fiatalok munkanélkülisége meghaladja a 25 %-t az unió társfinanszírozással segíthet, hogy lehetőleg 4 hónapon belül munkát, vagy képzést találhassanak az érintettek. (Navracsics, 2022)

E koncepció elősegítésére 2014-ig „Az egész életen át tartó tanulás”, illetve a „Fiatalok lendületben” programok nyújtottak lehetőséget. 2010-től az uniós intézmények által elfogadott több dokumentum a 2008-2009-es pénzügyi és gazdasági válság következtében megemelkedett ifjúsági munkanélküliség csökkentésére koncentrált, hiszen 2011-ben még 14 millióan tartoztak ebbe a kategóriába. (Európai Parlament, 2013)

A következő (2014-2020) hétéves költségvetési ciklusban – érzékeltetve az oktatás, szakképzés és ifjúságpolitika és sport szoros kapcsolatát – Erasmus+ néven összevonták a korábbi programokat, jelentősen növelve az e területekre fordítható uniós költségvetési forrásokat. Erre az időszakra a közös költségvetésből csak az ifjúságpolitikára 1,48 milliárd eurót irányoztak elő, a teljes program (16,45 milliárd EUR) mintegy 9%-át szánták.

2015-ben az ifjúsági stratégia előző hároméves ciklusának felülvizsgálatánál, bár az Európai Parlament/EP/ állásfoglalása (Európai Parlament, 2016) elismerte, hogy sikerült eredményeket elérni, pl. a munkanélküli fiatalok aránya felére csökkent, de aláhúzta, hogy a következő időszakban:

- még szorosabban kell kooperálni az uniós, regionális és helyi hatóságoknak, hogy megismertessék az ifjúsáspolitikai programokat, illetve a döntéshozatalba bevonják a fiatalokat;
- továbbra is feladat a korai iskolaelhagyás csökkentése és a vállalkozói szellem erősítése a fiatalok körében;
- támogatni kell a munkaerőpiaci szereplőket, hogy segítsék a fiatalok munkába állását;
- külön pontban foglalkozik a fiatal menekültek társadalmi befogadásának elősegítésével;
- üdvözölte az új elemként megjelenő európai ismeretek formális és nem formális oktatásának támogatását.

2016-ban a Tanács oktatási, ifjúsági, kulturális és sportügyi formációja /EYCS/ következtetéseket fogadott el a fiatalok erőszakos radikalizálódásának megelőzése érdekében. Ebben integrált együttműködést szorgalmazott az uniós és a tagállami szervezetek között, amely elősegítheti az ifjúsági civil szervezetek, oktatási intézmények, szakértői csoportok munkáját. Cél az, hogy a fiatalok rendelkezzenek a „demokráciával, az egyenlőséggel, az emberi méltósággal, az emberi jogokkal, a pluralizmussal és a sokszínűség tiszteletével kapcsolatos alapvető tájékozottsággal és tudással, és képeseknek kell lenniük eligazodni a média és az információk világában.” (EYCS Tanács, 2016)

2016 decemberében kezdte meg tevékenységét az Európai Bizottság által létrehozott Európai Szolidaritási Testület (<https://szolidaritasitestulet.hu>), mely felváltotta az Európai Önkéntes Szolgálatot. Feladata elsősorban a határokon átnyúló önkéntességi programok koordinálása.

2017 márciusában az Európai Gazdasági Közösség megalapításának 60. évfordulóján elfogadott a Római Nyilatkozatban az uniós intézmények vezetői megfogadták, hogy egy olyan Unió kialakításán fognak dolgozni, „ahol a fiatalok a lehető legjobb oktatásban és képzésben részesülnek és a kontinensen bárhol tanulhatnak és vállalhatnak munkát”.

A 2018-as értékelés arra mutatott rá, hogy a fiatalok tapasztalatait még mindig nem veszik figyelembe a szakpolitikák kidolgozásánál, amit az Európai Ifjúsági Fórum¹ árnyékjelentése hangsúlyozottan megfogalmazott. Ezért a következő időszakban a nyitott koordinációs módszer intenzívebb alkalmazását javasolta, az eredmények értelmezéséhez a tagállamok megállapodását sürgette az egyértelmű mutatókról és referenciaértékekről, illetve a „Befektetés

¹ Az Európai Ifjúság Fórum az Európai Unió, és az Európa Tanács kezdeményezésére 1995-ben alapított ernyőszervezete, melyben jelenleg 41 ország 100 tagszervezete képviselteti magát. 2009-től ez a szervezet ítéli oda az „Európa Ifjúsági Fővárosa” címet, azzal a céllal, hogy adott városban az abban az évben zajló programok segítségével hozzájáruljanak a fiatalok körében az európai identitás növeléséhez, a demokratikus részvétel erősítéséhez. Bővebben: <https://www.youthforum.org/topics/youthcapital>

az európai ifjúságba” politikai kezdeményezés eszközeinek alulról felfelé építkező megközelítését követelte. Az EP állásfoglalása üdvözölte, hogy az előző három évben 1,6 millió fiatal kapott foglalkoztatási támogatást, azonban ezt az arányt növelni szükséges az ifjúsági stratégia finanszírozási eszközeinek összehangolásával. (Európai Parlament, 2018) Az Európai Számvevőszék 2018-as jelentésében megállapította, hogy az ERASMUS+ program kimutatható európai hozzáadott értékkel bír, de pl. az európai identitás, vagy a többnyelvűség területeit erősíteni kellene, illetve a pályázatok adminisztrációs terheit szükséges tovább csökkenteni. (Európai Parlament, 2019. 7.)

2018 november 26-án fogadta el az Európai Unió Tanácsa a 2019-2027 közötti időszakról szóló újabb uniós ifjúsági stratégiát (Tanács, 2018) A Tanács a dokumentum alapjának azt a 11 célkitűzést (lásd 1. sz. melléklet) tekintette, melyet a strukturális párbeszéd² hatodik ciklusának eredményeként „Fiatalok Európában: hogyan tovább” címmel fogadtak el a résztvevők. Ezeket az unió fő döntéshozó testülete három fő cselekvési területre bontotta: bevonni, összekapcsolni, felhatalmazni – az uniós szakzsargonban előszeretettel használt formát alkalmazva. Az integrációs működésnek megfelelően a Bizottság és tagállamok számára jelöltek ki feladatokat:

- „bevonni” – erősíteni a fiatalok és szervezeteik szerepvállalását a demokratikus folyamatokban;
- „összekapcsolni” – ösztönözni a kevesebb lehetőséggel rendelkezők számára a határokon átnyúló mobilitást; az uniós, nemzeti és helyi támogatási rendszerek közötti szinergia megteremtését; ezek értékelésébe be kell vonni a fiatalokat is;
- „felhatalmazni” – az ifjúsági munkára vonatkozó menetrendet az ifjúsági képviselői szervek segítségével kidolgozni; az együttműködésre vonatkozó jogi kereteket és kapcsolattartó pontokat erősíteni.

A stratégia megvalósításához a döntéshozók számos eszközt jelöltek ki: az uniós ifjúsági párbeszéd mellett a Bizottságon belül létrehozta egy uniós ifjúsági koordinátori posztot, melynek betöltésére először 2021-ben Bilana Sirakova kapott megbízást. Feladata az Bizottságon belüli ágazatközi együttműködés erősítése. Részben az Európai Ifjúsági Portál segítségével, részben az ifjúságkutatással foglalkozó hálózatok támogatásával a feladatok kijelölése és az eredmények mérése érdekében kutatók bevonására tettek javaslatot, illetve évente közvéleménykutatást is folytatnak a fiatalok véleményének megismerése céljából.

² Strukturált párbeszéd: lehetőség rendszeres tanácskozási a fiatalok, döntéshozók, kutatók és más érdekelt részvételével, melynek formális lehetnek konzultációk, fókuszcsoporthozos felmérések, konferenciák stb.

A fiatalokat érintő szakpolitikák jelentőségének növekedését jelezte az is, hogy a 2018-ban benyújtott hosszútávú költségvetés előterjesztésében „az Európai Bizottság azt szorgalmazta, hogy a következő pénzügyi keretben nagyobb mértékben kell befektetni az emberekbe és nagyobb hangsúlyt kell fektetni az ifjúsági ügyekre...” (Európai Parlament, 2019. 8.) Ennek érdekében – az európai ifjúsági stratégia szellemében – a 2021-2027-es hosszútávú költségvetés több mint 26 milliárd eurót irányzott elő az ERASMUS+ programra, amelyből az 2,5 milliárd eurót különítenek el az ifjúsági terület tevékenységeire.

Új kihívások, válaszok keresése

Az elfogadott ifjúsági stratégia megvalósítása 2020-ban megtorpant, mivel a világ és benne az európai országok új, súlyosan fertőző, akár halállal is végződő járvánnyal, a COVID-19-cel szembesültek. 2020 februárjától ugrásszerűen emelkedett a megbetegedettek száma, először Észak-Olaszországban, majd az egész unió területén. A tagállamok drákói szabályok bevezetésével szerették volna megállítani a fertőzést: 2020 tavaszán hosszabb-rövidebb időre kijárási korlátozást, sőt tilalmat vezettek be, a tagállamok többsége újra életbe léptette a határellenőrzést, a be- és kiutazást szigorúan korlátozták, bezárták az oktatási intézményeket és online oktatásra próbáltak áttérni, a fiatalok számára fontos közösségi lehetőségeket, koncerteket betiltottak, bezártak a mozik, éttermek, színházak stb. Az Európai Unió és a tagállamok legfontosabb feladata a védekezés megszervezése és a gazdasági élet megnehezülésének leküzdése lett.³ Az ifjúsági miniszterek 2020 májusában videokonferencián egyeztettek a világjárvány fiatalokra gyakorolt negatív hatásairól és megoldásokat kerestek ennek csökkentésére. Javasolták, hogy rugalmasabban kell kezelni az ERASMUS+ pályázatokat, hiszen a mobilitások megvalósítása ellehetetlenült, jobban be kell vonni a fiatalokat a gazdaságélénkítő projektekbe. (Ifjúsági miniszterek, 2020.)

Ennek ellenére a hagyományos szakpolitikákra is szenteltek időt az EU irányítói. 2020 októberében adta ki a Tanács ajánlását az ifjúsági garanciavállalás megerősítésére, mely felváltotta a 2013-ban elfogadott dokumentumot. (EUT, 2020) A figyelem középpontjába az un. NEET-státuszú /nem foglalkoztatott, oktatásban, képzésben nem részesülő/ fiatalok kerültek, akik számának jelentős növekedését jósolták a világjárvány következtében fellépő gazdasági válság miatt. A foglalkoztatáspolitikai prioritása marad a fiatalok munkanélküliségének csökkentése. Kiemelt feladat a következő időszakra, hogy az unió új

³ Az uniós intézkedéseket nyomon követhetjük ezen a honlapon:
<https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/coronavirus/timeline/>

növekedési stratégiájába és az európai zöld megállapodás végrehajtásába minél intenzívebben vonják be a fiatal generációt. Az ajánlás kiterjesztette a támogatást a 25-29 éves korosztályra is. A célok elérése érdekében konkrét javaslatokkal fordult a Tanács a tagállamokhoz. (EUT, 2020. 1-27. pontok)

2020 novemberében az EYCS Tanács következtetéseket fogadott el a fiatalok demokratikus tudatossága és szerepvállalásuk növelése érdekében. E dokumentum is az előző hónapban tartott uniós ifjúsági konferenciára adott válaszként értelmezhető. Ebben a fiatalok követelték a kritikai gondolkodás erősítését, az aktív és passzív választójog 16 évre csökkentését, az ifjúsági szervezetek számára aktívabb bekapcsolódást a döntéshozatali eljárásokba. Annak hangsúlyozásával, hogy a szubszidiaritás elvét figyelembe veszik a Tanács javaslatokkal fordult a Bizottsághoz és a tagállamokhoz: biztosítsák a fiatalok érdemi beleszólási lehetőségét a tagállami döntések előkészítésénél, illetve a részvételt az unió jövőjéről szóló konferencián; adjanak nagyobb pénzügyi forrást a korosztály politikai kultúrájának erősítésére, az aktív polgári szerepvállalás támogatására. (EYCS Tanács, 2020)

2021 májusában újra a szakminiszterek Tanácsa elé került a döntéshozatali folyamatokban a fiatalok alacsony részvételének problémája. Felhívták az érintettek figyelmét, hogy a többszintű kormányzás uniós elvének megerősítése segíthet abban, hogy bevonásuk eredményesebb legyen, hiszen a most elfogadott jogszabályok e korosztály, illetve az unió jövőjét alakítják. A megvitatott témák közé tartozott még annak a szorgalmazása is, hogy az ifjúságpolitikában a jogérvényesítést jelentősen javítani kell.

2021 szeptember 14-én az Európai Bizottság elnöke, Ursula von der Leyen az Európai Parlamentben tartotta hagyományos „évnnyitó” beszédet az „Unió helyzete 2021” címmel. Ebben egyrészt az ifjúságpolitikáról szólva új programot kezdeményezett ALMA elnevezéssel, amely a hátrányos helyzetű fiatalok határokon átnyúló szakmai mobilitását támogatná. Másrészt elhangzottak a következő mondatok: „Jacques Delors szavaival élve: *hogyan alakítsuk Európát, ha a fiatalok nem látják benne a közös projektet, saját jövőjük megvalósulását?* Ennek szellemében javasoljuk, hogy 2022 legyen az Ifjúság Európai Éve. Szóljon az elkövetkező év a fiatalokról, akik annyi áldozatot hoztak a többiekért. Határozhatnák meg a fiatalok az Európa jövőjéről szóló konferencia vitáit. Az ő jövőjükéről van szó, legyen ez az ő konferenciájuk.” (Leyen, 2021. 5.) A felvetés váratlanul érte mind a képviselőket, mind a Tanács tagjait. Bár az Európai Bizottság októberben hivatalos javaslatot nyújtott be a társjogalkotóknak 8 milliós támogatást ajánlva a tematikus évre, de a 2021 november végén

tartott EYCS ülésen csak egy-egy mondat erejéig esett szó erről a kezdeményezésről az elfogadott dokumentumokban. Így a fiatalok részvételét segítő civil társadalmi térről szóló következtetésben: „vegyék fontolóra, hogy az ifjúság európai évében, azaz 2022-ben különös figyelmet fordítanak a fiatalok számára biztosított civil társadalmi térre és a fiatalok alapvető szabadságaira;”⁴. A miniszterek állásfoglalásokat fogadtak el az uniós párbeszéd nyolcadik ciklusáról, az ifjúsági stratégia 2022-2024-es munkatervéről és következtetéseket fogalmaztak meg az ifjúsági stratégia 2019-2021 időszak végrehajtásáról. Ezek közül az ifjúsági stratégia 2022-2024 közötti tervnél „e munkaterv kiemelt eseménye lesz az Ifjúság Európai Éve 2022-ben, amelynek eredményeit és örökségét a munkaterv 2024-ig megtartja és előmozdítja”⁵. Ugyanakkor a félévekre bontott mellékletben nem jelenik meg e nagy projekthez rendelt tevékenység és felelős. (EYCS, 2021)

Az Ifjúság Európai Évéről konkrét döntés csak 2021 decemberében született. December 6-án a Tanács és az Európai Parlament politikai megállapodást kötött a bizottsági ötlet támogatásáról, majd az EP plenáris ülésen december 14-én foglalkozott első olvasatban a kezdeményezéssel. Végül az Ifjúság Európai Évéről szóló közös határozatot december 22-én fogadták el, mely négy célt jelölt meg:

- új, pozitív perspektívát kínálni a fiataloknak a zöld és digitális átállás területein;
- felelősségre ösztönözni és támogatni őket, hogy tevékeny és elkötelezett polgárokká váljanak;
- a fiatalok számára elérhető lehetőségeket népszerűsíteni;
- érvényesíteni az ifjúságpolitikát minden uniós szakpolitikában.

E célokhoz hét intézkedési típust rendeltek. Minden tagállamban nemzeti koordinátorok kinevezését írták elő, akiket a Bizottság fog majd össze. (EP, Tanács, 2021) Hatályba lépés 2022. január 1.

⁴ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14429-2021-INIT/hu/pdf>

⁵ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14428-2021-INIT/hu/pdf>

Az Európai Unióban már kialakult gyakorlata van annak, hogy egy-egy évre tematikus, egyedi témákat középpontba állítva un. európai évet hirdetnek meg. Az első még 1983-ban a kis- és középvállalkozásokra, illetve a kézműiparra hívta fel a figyelmet.⁶ Az ifjúság európai évének késői meghirdetése megnehezítette a tagállamok bekapcsolódását e rendezvénysorozat megszervezésébe. Az előkészítés hiányosságára utal az is, hogy csak 2022 februárjában készítettett közvéleménykutatást az unió „Ifjúság és demokrácia az ifjúság európai éve programban” elnevezéssel. A megkérdezett 15-30 év közötti mintegy 26 ezer fiatal közül 1017 volt a magyar fiatalok száma. A gyorselemzés szerint nagyon kicsi különbségeket találhatunk az uniós és magyar prioritások, válaszok között. (Flash, 2022)

Pozitív kezdeményezés volt az is, hogy 2022. január végén először találkoztak az ifjúsággal foglalkozó miniszterek az európai ifjúsági küldöttekkel, akik előző nap tartották éves konferenciájukat. Ezen megvitatták a fenntartható fejlődés problémáját és a fiataloknak

⁶ Bővebben: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/european-years_hu

korábban kiírt éghajlatváltozással foglalkozó pályázat győzteseit is ünnepelték. Ez az informális tanácskozás készítette elő az EYCS áprilisi ülésére kerülő anyagot, melyben olvashatók a 9. uniós ifjúsági párbeszéd időszakára a fiatalok által javasolt fő cselekvési területek. (EYCS, 2022. ápr.)

Az uniós intézmények az ifjúság európai évére tekintettel több internetes fórumon is igyekeztek népszerűsíteni a kezdeményezést. Legfontosabb ezek közül a [https:// youth.europa.eu](https://youth.europa.eu), mely fiatalos nyelvével és formai eszközeivel a korosztály számára készült. A Tanács szintén részletesen ismertette a szakpolitikák oldalán a tematikus évet: <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/european-year-youth/>, mely rövid információk után átirányít a dokumentumokhoz, illetve az uniós eszközökhöz. A Tanács szerint konferenciák, rendezvények, tájékoztató és népszerűsítő kampányok tartandók az adott generáció számára. Külön felhívta a figyelmet az Európa jövőjéről szóló konferenciára: „a jövő rajtad is múlik” jelszóval. Döntést fogadtak el arról, hogy a plenáris üléseken a résztvevők között a fiatalok jelentős számban képviseltesék magukat. Az első plenáris ülésre 2021 nyarán, míg a záró rendezvényre 2022. május 9-én került sor. Az április végi plenáris ülésen elfogadott javaslattervezet 47. pontja vázolja az ifjúságpolitika jövőjére vonatkozó terveket. (Javaslattervezetek, 2022, 52. o.)

Az Európai Parlament oldala az általános információk után a képviselők által elfogadott állásfoglalások linkjeit is tartalmazza tematikus bontásban. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/141/ifjusagugy>

A parlament 2021 decemberi határozatában – támogatva a tematikus év megtartását – külön kiemelte, hogy elegendő finanszírozást kell az egész évi programra biztosítani.

Magyarországon a kormány a Nemzeti Ifjúsági Tanácsot /NIT/ bízta meg a tematikus év koordinálásával, mely 2012-ben ernyőszervezetként alakult. Feladata a tagszervezetek érdekképviselése, párbeszéd biztosítása a szektor szereplői között. Az események terveiről a NIT kis brosrút jelentetett meg.

Az Ifjúság Európai Évéhez kapcsolódó rendezvényeken a magyar fiatalok jobban megismerhették az Európai Uniót alkotó nemzetállamokat és az EU működését az ifjúságpolitika szemszögéből. A programsorozat keretében a fiatalok egyebek mellett európai rendezvényeken való részvételre pályázhattak (2.sz. melléklet), szakértői képzést indítottak a fiatalok közösségeit segíteni kívánók részére, felmérték a vállalkozásoktatás helyzetét és

fejlesztési lehetőségeit, valamint az ifjúság helyzetét bemutató könyveket és kutatásokat készítettek.

Zárszó helyett

Nyilvánvaló, hogy ma még nem lehet az Ifjúság Európai Éve sikerességéről véleményt alkotni, hiszen az Európai Bizottságnak is csak 2023 decemberére kell erről a jelentését összeállítani. Azonban annyit megállapíthatunk, hogy a sebtében meghirdetett tematikus év, a tagállamok kormányainak szűk időkerete a programok lebonyolítóinak és koordinátorainak kiválasztására, s a COVID járvány tavaszi megjelenése miatti korlátozások újbóli bevezetése, nem járultak hozzá, hogy kiemelkedő évről beszélhessünk. 2022 februárjától az unió és a tagállamok döntéshozóinak figyelme elsősorban az orosz–ukrán háborúra összpontosult. Ugyanakkor a fiatalok tenni akarása összeségében több, mint 8000 tevékenység megszervezését hozta.

Az ifjúságpolitika kiterjedt eszközrendszere és a közösségi költségvetésben egyre növekvő támogatása, valamint a fiatalok bevonása aktív szereplőként az Európai Unió jövőjéről zajló konferenciába, egyértelműen pozitív jelenség. Az elkövetkező évekre feladatokat adhatnak a plenáris ülésen elfogadott javaslatok: több lehetőséget kell biztosítani a fiataloknak a döntéshozatali eljárásokba; iskolai oktatásban nagyobb figyelmet fordítani az állampolgári és EU-val kapcsolatos ismeretekre; fontos, hogy az EP képviselői közé fiatalok is bekerülhessenek; a megerősített ifjúsági garancia végrehajtása érdekében több uniós finanszírozást kell nyújtani; ésszerű életszínvonalat és a lakhatáshoz való hozzáférést kell biztosítani (Jelentés, 2022). Kérdés, hogy a világjárvány után a 2022 februárjában kirobbant háború okozta súlyos biztonságpolitikai, gazdasági válság – a hangzatos szóvirágokon túl – milyen lehetőségeket ad a következő években a fiatal generáció tagjainak. Ebben nagy segítséget jelenthet a hazai ifjúsági érdekképviselési rendszer létrehozása, illetve megerősítése, valamint a fiatalok érdekképviselési rendszerbe integrálása. A jelenleg „működő” ifjúsági érdekképviselési rendszerek csak egy-egy célcsoportot fednek le (VEDIÖK, PEHÖK), és alapvetően az oktatási rendszerhez kötődnek. Egységes ifjúsági érdekképviselés nem tudott sem Magyarországon, sem Pécsen kialakulni. Bár léteznek diákönkormányzatok (dök), ugyanakkor a diákönkormányzati vezetők megválasztása minden iskolában máshogy történt, egyes helyeken Pécsen, például a Janus Pannonius Gimnáziumban komoly verseny volt, a jelöltek kampányoltak, máshol viszont „ráböktek valakire”, hogy legyen ő a „dökös”. Az iskolákban – már ahol volt egyáltalán választás – úgy működött a dök-képviselés kialakítása, hogy minden

osztály delegált egy tagot az iskolai dök-testületbe, de ezen túlmenően lényeges „láthatóságot” nem igazán mutatott ez a szervezeti megoldás.⁷

Országos pillanatkép a magyar ifjúságról

Legutóbb 2020-ban végeztek országos mintán ifjúságot érintő vizsgálatot.⁸ Az adatgyűjtés során vizsgálták a családalapítás, a gyermekvállalás alapvető mutatóit és motivációit, valamint a fiatalok oktatási helyzetét és továbbtanulási terveit. A vizsgálat érintette a fiatalok munkaerőpiaci helyzetét, így kitértek foglalkoztatási potenciálra, a külföldi munkavállalásra és a jövőtervekkel. Részletesen elemezték a fiatalok szabadidős tereit és tevékenységeit, valamint a kultúrafogyasztását, illetve az internet-hozzáféréssel és használattal kapcsolatos attitűdjeit.

A felmérés főbb megállapításai a következők voltak:

- A magyar fiatalok 44 százaléka tapasztalt valamilyen változást az életében a koronavírusjárvány hatására.
- A 15-29 éves fiatalok 16 százaléka önkénteskedett valaha, közülük minden második az elmúlt egy évben volt aktív önkéntes. Jövőbeli önkénteskedést szűk ötödük (19 százalék) tervez, többségük még konkrétumok nélkül. A legnépszerűbb területet a környezet- és állatvédelem, valamint az egészségügy jelenti.
- A 15-29 éves fiatalok 11 százaléka házasságban, 15 százaléka élettársi kapcsolatban él, háromnegyedük azonban hajadon/nőtlen. A hajadonok/nőtlenek többsége (65 százalék), tehát az összes magyarországi 15-29 éves fiatal közel fele (48 százalék) egyedülálló, vagyis nem él párkapcsolatban sem. A fiatalok kicsivel több, mint negyede (28 százalék) ért egyet azzal az állítással, hogy manapság könnyű párt találni. Azaz közel háromnegyedük ennek ellenkezőjével szembesül.
- A 15-29 éves fiatalok kétötöde (41 százalék) folytat iskolarendszer szerinti tanulmányokat, csakúgy, mint négy évvel korábban. A fiatalok bő negyede (27 százalék) szeretne tanulni a továbbiakban.

⁷ Érdekes kísérletként tekinthetünk a pécsi a városi diákönkormányzat (vdök), és diákpolgármestert választásra, melynek kimondott célja a közösség-szervezés, valamint a pécsi középiskolások érdekképviselésének, problémáinak artikulálása.

⁸ Magyar fiatalok 2020. Kérdések és válaszok a fiatalokról, fiataloknak. Budapest, Erzsébet Ifjúsági Alap Kft. A Magyar Ifjúság Kutatás 2020 magyarországi adatfelvétele során 8000, 15–29 éves fiatalot kérdeztek meg, egy hozzávetőlegesen 45–50 perces kérdőívvel 2020 szeptembere és decembere között. A kutatás a 15–29 éves magyarországi népességre nézve reprezentatívnak tekinthető terület, településtípusok, korcsoportok és nemek szerint.

- A 15-29 éves fiatalok több mint fele (55 százalék) aktív a munkaerőpiacon. Az aktív fiatalok ugyancsak több mint fele (56 százalék) biztosnak érzi munkáját.
- A fiatalok 95 százaléka magyarnak vallja magát. A magyar identitás 2016-hoz képest erősödött. Az ötfokú skálán mért identitáselemek közül legmagasabb 4,4-es átlagértéket ért el a „magyarnak érzem magam” állítás (2016-ban 4,3-as átlagértéke volt), míg legalacsonyabbat a „Magyarország a legjobb ország, ahol élni lehet” 3,8-as átlagértékkel (2016-ban 3,2).
- Tovább növekedett az internettel ellátott, saját okostelefonnal rendelkező 15-29 évesek aránya, tízből legalább kilenc fiatalnak van az otthonában internet (93 százalék), saját tulajdonában okostelefon (97 százalék).
- A naponta dohányzók aránya 2004 óta, amikor a fiatalok harmada (32 százalék) dohányzott, csökkenő tendenciát mutat. Jelenleg a 15-29 évesek 17 százaléka dohányzik napi rendszerességgel. Tovább növekedett az energiatartalom-fogyasztás, a 15-29 évesek 13 százaléka legalább naponta fogyaszt energiatartalmat (2016-ban 10 százalék fogyasztott legalább naponta egyszer energiatartalmat).
- A 15-29 éves fiatalok nagyjából fele vallásos a maga módján (49 százalék), a vallási szervezethez (egyházhoz) fűződő viszony szerint a fiatalok aránya ezen felül 5 százalék. Minden ötödik megkérdezett határozottan hisz Istenben (21 százalék).
- A szubjektív anyagi helyzet megítélésében a beosztással jól kijövők aránya a legmagasabb (57 százalék), amely jelentős növekményt könyvelhet el 2012-höz (32 százalék) és 2016-hoz (43 százalék) képest.⁹

A részletesebb adatgyűjtésből további számos érdekes tendencia olvasható még ki. Egyrészt, hogy 2020-ra tovább emelkedett a gyermektelen fiatalok aránya: a fiatal férfiak 89, a nők 81 százaléka gyermektelen. A két-, három- vagy többgyermekesek aránya pedig folyamatosan csökken a korosztályban. Ez egyben azt is jelenti, hogy a kormány családbarát intézkedései ellenére továbbra is igaz az az összefüggés, ami eddig minden adatfelvételnél megmutatkozott: minél több gyermeket nevelnek a fiatalok, annál nehezebb anyagi körülmények között élnek. Ezzel összefüggésben az is látható, hogy a 20–24 évesek körében 74 százalékra nőtt az egyedülállók aránya, és a 25–29 éveseknél markánsan (46%-ról 27%-ra) visszaestek a házasságok, az élettársi kapcsolatok javára. A házasság, mint „intézmény” a jövőbeli tervek között sem szerepel egyértelmű célként: a 2020-ban megkérdezett fiatalok mindössze 18%-a nyilatkozott úgy, hogy inkább/biztosan tervezi a házasságkötést a jövőben, a fiatalok

⁹ Forrás: Magyar fiatalok 2020. pp. 7.

háromnegyede (76%) bizonytalan a kérdésben. A 2000-ben egyébként még a fiatalok 22 százaléka élt házasságban, ez mára megfeleződött. Ennek számos oka között megtalálható az is, hogy a felnőtté válás kitolódott időben, a fiatalok többsége már nem is köti azt a házasságkötéshez, a gyermekvállaláshoz, vagy az önálló lakásba való költözéshez: ezeknek a kulcseményeknek a fiatalkorban történő alacsony aránya azt jelzi előre, hogy ezek egy másik életszakaszban fognak megvalósulni, ha megvalósulnak egyáltalán. 2020-ban a felnőtté válás feltételeként a fiatalok többsége immár a tanulmányaik befejezését, a fontos kérdéseket érintő önálló döntéshozást, a randevúzást és/vagy komoly párkapcsolat építését, valamint az első pénzkereset megszerzését nevezte meg.

A felmérést részletesen elemző „Lábjegyzetben” című tanulmánykötetben¹⁰ kiemelt adatok a CSOK és falusi CSOK programokat is némileg új megvilágításba helyezi. Mint kiderült, a magyar fiatalok több mint kétharmada (69%) szülői háztartásban él. Ennek fő oka, hogy az elszabaduló lakás- és albérletárak miatt képtelenek önálló háztartást kialakítani. 2010 és 2022 között Magyarországon 152%-kal emelkedtek a lakásárak, az albérleteké csaknem 60%-kal. Az államilag támogatott otthonteremtés hatékonysága ezen értékek alapján erősen megkérdőjelezhető.

A kötet elemzői rámutatnak, hogy az elmúlt évtized egyes törekvéseivel (keleti nyitás, EU- és nyugat ellenesség stb.) szemben a magyar fiatalok kifejezetten EU-pártiak voltak 2020-ban. 49%-uk szerint az EU-tagság Magyarország számára előnyös, vagy kifejezetten előnyös, csupán 13%-nyian gondolták úgy, hogy a tagság teljes mértékben vagy inkább hátrányos. Több mint kétharmados többségük egyetértett azzal, hogy Magyarország a NATO tagja.¹¹ A kormányt támogatók nagy többsége is híve az ország euroatlanti integrációjának.

Mindemellett az identitásuk stabil, magyarnak érzik magukat (5 fokú skálán 4,37 átlagérték), büszkéek magyarságukra is (4,20 átlagérték). A fiatalok körében emelkedett azok aránya, akik életük nagy részét Magyarországon szeretnék leélni, és azoké is, akik szerint Magyarország a legjobb ország, ahol élni lehet. Ez azt jelenti, hogy a mai fiatalok könnyedén összeegyeztetik európai és magyar identitásukat, számukra ez nem vagy-vagy, hanem is-is kérdés.

A fiatalok túlnyomó többsége demokráciában, szolidáris államban gondolkodik, de hangsúlyos az egyéni felelősségvállalásra való igény is. Meglepő módon 2016 és 2020 között azok körében, akik a középosztályhoz (vagy feljebb) sorolták önmagukat, romlott az általános elégedettség

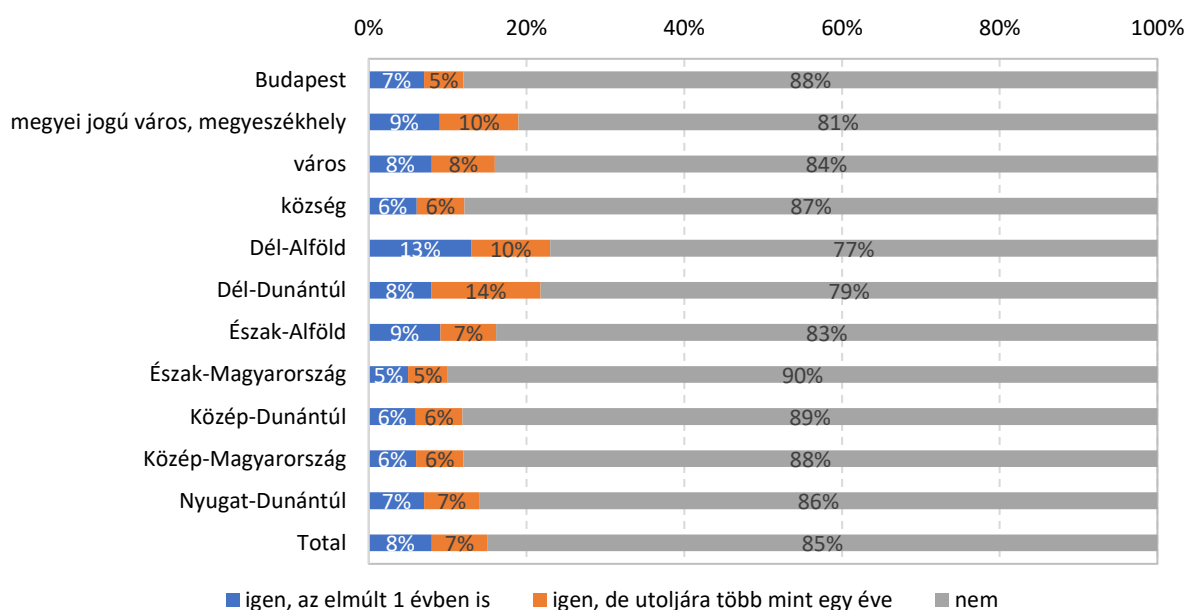
¹⁰ Nagy Ádám (szerk.) 2020: A lábjegyzeten is túl. Magyar Ifjúságkutatás 2020. Budapest: Szociális Demokráciáért Intézet – Excenter Kutatóközpont.

¹¹ A felmérés 2020-ban készült, tehát még csak nem is volt előre látható az ukrán háború.

mutató átlaga, az alsó társadalmi csoportban tartozók körében viszont javult az átlagérték. Ezt jól mutatja a fiatalok önkéntes tevékenységben való részvételének alakulása is.

Az adatok korábbi eredményekkel való összehasonlítása során látható, hogy mind 2008-ban, mind a 2020-as vizsgálat szerint a szülő iskolai végzettségével együtt növekszik az önkéntes aktivitás mértéke, tehát a legkisebb arányban a 8 általános osztályt végzettek gyermekei, leginkább a diplomás szülőkkel rendelkezők végeztek ilyen típusú tevékenységet. Területi összevetés szempontjából a megyeszékhelyek esetében a legmagasabb az önkéntesek aránya, a községek esetében a fővároséhoz közelítő, alacsonyabb értékeket figyelhetünk meg. A régiók esetében látható, hogy kiemelkedően magas értékeket produkáló dél-alföldi és dél-dunántúli régiók tekinthetők centrumnak, míg Észak-Magyarország helyzete periférikusnak. Mint látható regionális bontásban az egyik legmagasabb értéket a dél-dunántúli régió fiataljai adták.

1. ábra Végzett Ön valaha önkéntes tevékenységet? (N2020=7920)

(forrás: saját szerkesztés)

A centrum és periféria további területi sajátosságait szemügyre véve érdemes megvizsgálni, hogy az önkéntes tevékenységet végzők milyen típusú szervezetekben tevékenykednek, valamint találhatók-e különbségek ebben e tekintetben településtípusok, illetve régió között? A 2020-as erre vonatkozó kérdései a fiatal önkéntesek a civil, nonprofit szervezeti; önkormányzati vagy állami intézményi; egyházi, vallási; cég, vállalati, gazdasági szervezeti kapcsolódására kérdezett rá. A 15-29 éves korosztály leginkább a civil-nonprofit (44%), másodsorban az önkormányzati-állami szervezeteket (24%) részesítik előnyben, kevésbé jellemző rájuk az

egyházi-vallási (10%) és a céges-vállalati (8%) szervezetekben való önkéntes tevékenység. A helyi civil egyesületeknek minden vizsgált településtípuson nagyobb arányban sikerült becsatornázni az önkénteskedni vágyókat, mint akár a helyi önkormányzatoknak vagy egyházi szervezeteknek. Ezen túlmenően a községekben egyenlő arányban jelölték a civil szervezetekben való önkéntességet (38%), mint a vidéki városokban (38%) és jelentősen nagyobb arányban, mint Budapesten (33%)” (Kerpel-Fronius et al., 2022:356).

Régiós összevetésben a civil szervezetek által koordinált önkénteskedés aránya a közép-dunántúli területek esetében a legmagasabb, az országos átlagot (44%) jóval meghaladó mértékben (76%). Érdemes megemlíteni a Nyugat-Dunántúl esetében tapasztalt alacsony értékeket is, hiszen itt mindössze 29% önkénteskedett ilyen típusú szervezetnél. A többi régiót tekintve az országos átlag körüli arányok tapasztalhatók. Az önkormányzati-állami szervezetek általi önkéntesség leginkább Észak-Magyarország, Észak-Alföld és Dél-Dunántúl esetében jellemzőek, míg legkevésbé Közép-Dunántúl esetében. Látható, hogy a régiókon belül komoly különbségek figyelhetők meg. Dél-Alföld és Dél-Dunántúl és Észak-Alföld, valamint Észak-Magyarország mind a négy típusban való részvételt figyelembe véve az országos átlagérték felett, vagy a körüli értékeket mutatott.

A fiatalok négytizede (40%) szerint az elmúlt 10 évben az ország gazdasági helyzete és nemzetközi pozíciója, 47%-uk szerint az emberek életszínvonala is romlott. A megkérdezett fiatalok több mint fele (52%) úgy ítéli meg, hogy nem csak az ország lakosságának hangulata, de harmaduk (29%) szerint a saját családjának anyagi helyzete is romlott.

Nem csökken a származás hatása sem az iskolai jelenlétre és a különböző iskolatípusokban tanulók összetételére. Az iskolai teljesítményét továbbra is erőteljesen befolyásolja a gyermekek szociokulturális háttere, azaz elsődlegesen a szülők, mind az apák, mind az anyák iskolázottsága. Az iskolákban továbbra is inkább a társadalmi egyenlőtlenségek újratermelése, mint a társadalmi hierarchia alsóbb szintjeiről érkező gyermekek esélyeinek kiegyenlítése zajlik.

A 2016-ban készült előző ifjúságkutatási adatfelvételhez képest szinte az összes szubjektív mutató esetében javult az anyagi helyzet megítélése. Emelkedett a „gondok nélkül élő” (10%), és a „beosztással jól kijövő” (58%) fiatalok aránya. Az anyagi gondokkal küzdő, vagy akár nélkülöző fiatalok aránya pedig 12 százalékról 5 százalékra csökkent az elmúlt 4 évben. Csökkent azoknak az aránya is, akiknél előfordul, hogy a hónap végére elfogyott a pénzük. 2020-ban az ifjúság 51 százaléka elégedett volt az anyagi helyzetével, 59 százaléka pedig a jelenlegi életszínvonalával.

A problématerképen korábbi felmérések alapján még a munkanélküliség, a drogok elterjedése, a lakáshelyzet volt elől, 2020-ban a válaszadók majdnem felének (45%) már a bizonytalanság, a kiszámíthatatlan jövő és az anyagi nehézségek jelentették a legnagyobb gondot. A fiatalok egy tízes listán rangsorolták a magyarországi 15-29 éves korosztályt érintő problématerületeket, akkor az ifjúságnak ma (pontosabban 2020-ban):

1. a kiszámíthatatlan jövő okozza a legnagyobb gondot;
2. ezután következnek az elszegényedés rémét előre vetítő anyagi nehézségek;
3. a harmadik helyen a céltalanság szerepel;
4. a baráti társaságok, közösségek hiánya után
5. a drog és az alkohol következik a listán, aztán
6. a munkaerőpiaci helyzet,
7. a bűnözés,
8. a lakáshoz jutás és
9. a családi élet kihívásai következnek.
10. A sort a kivándorlási dilemmák zárják.

A vizsgálat összképe tehát nem tekinthető egyértelműen pozitívnak, azaz (mint azt az adatok is mutatták) számos probléma, bizonytalanság feszíti a jövő generációját, amelyből talán az tűnik a legaggasztóbbnak, hogy Magyarországon tartósan „újratermelődik” egy olyan, társadalmi zárványként is értelmezhető réteg, amelynek tagjai az iskolapadból korán kikerülve a „nem tanuló-nem dolgozó” címkével jelölt fiatalok csoportját képezik. Megállapítást nyert még az is, hogy Magyarországon a lakáspolitiká voltaképp szociálpolitika, vagy fordítva, mindenesetre a jelenlegi, lakáshoz jutást segítő kormányzati beavatkozások a lakhatás alaptörvénybe foglalt joga helyett azt támogatják, hogy megszülethessenek azok a gyerekek, akiket ugyan szüleik betervezték, de a négyzetméterek szűkössége ennek gátat vet.

Jogsabályi keretek Magyarország

Pécs ifjúsági koncepciója számos hazai és nemzetközi jogsabályra tekintettel készült. Így, ha csak megpróbáljuk a hazai és helyi szabályozását áttekinteni, rengeteg jogi szabályozásra és megszületett stratégiai anyagra kell tekintettel lenni. Talán ezek közül az egyik legfontosabb a Nemzeti Ifjúsági Stratégiáról (NIS 2009) szóló 88/2009. (X. 29.) számú Országgyűlési határozat, melynek 2/c pontja írta elő a Kormány számára cselekvési terv készítését, valamint a 2014. év tavaszi ülészakra beszámoló készítését. A másik meghatározó dokumentum az Új

Nemzedék Jövőjéért Program (ÚNP, 2012). A NIS az ifjúságot érintő problémákat (lakhatás, demokratikus döntéshozatalban való részvétel, érdekérvényesítés, esélyegyenlőség) ismertette. Az ÚNP pedig a főváros és vidék közötti egyenlőtlenségek csökkentését, valamint a kisebb településeken élő fiatalok helyzetének és lehetőségeinek javítását tűzte ki célul.

Magyarország Alaptörvényében (2011. április 25.) rögzítésre került, hogy Magyarország különös gondot fordít az ifjúság létbiztonságára, oktatására és nevelésére, védelmezi az ifjúság érdekeit.

A 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól, a kötelezően ellátandó önkormányzati feladatok közé sorolta az ifjúsági ügyeket. A 13. § (1) bekezdés 15. pontja szerint az önkormányzat feladata a sport és ifjúsági feladatokról való gondoskodás.

Az Új Nemzedék Jövőjéért Program (1494/2011. (XII. 27.) Korm. határozat) a Kormány ifjúságpolitikai keretprogramját tartalmazta. Ugyancsak 2011-ből származik a CCXI. törvény a családok védelméről, valamint a 1494/2011. (XII. 27.) Kormány határozat az Új Nemzedék Jövőjéért Program, a Kormány ifjúságpolitikai keretprogramjának elfogadásáról.

A 1590/2012. (XII.17.) kormányhatározatban foglaltak állást a Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2012-2013. évekre vonatkozó cselekvési tervéről (II. cselekvési terv). A 1068/2012. (III. 20.) Korm. határozat a Nemzeti Önkéntes Stratégia 2012–2020 elfogadásáról és a végrehajtásához szükséges középtávú feladatokról adott tájékoztatást.

Az ifjúsági korosztályt érintő programok támogatását és finanszírozását az 1995-ben létrehozott Gyermek- és Ifjúsági Alap (GYIA) végzi.

A Nemzeti Együttműködési Alap (NEA) Új Nemzedékek Jövőéért kollégiuma működési és szakmai pénzügyi kerettel támogatja az ifjúsággal foglalkozó civil szervezeteket.

2012-ben indult az Új Nemzedék Központ (ÚNK), amely az ifjúságpolitikai háttérintézményeket fogta össze.¹²

A 2013. évi LXXVII. törvény szól a felnőttképzésről, a 393/2013. (XI. 12.) Korm. rendelet pedig a felnőttképzési tevékenység folytatásához szükséges engedélyezési eljárásra és követelményrendszerre, a felnőttképzést folytató intézmények nyilvántartásának vezetésére,

¹² 2016-ban, az Új Nemzedék Újratöltve projekt induláskor az ÚNK jogköreit az Erzsébet Ifjúsági Alap (EIA) vette át, amely komplex ifjúsági fejlesztéseket tűzött ki célul.

valamint a felnőttképzést folytató intézmények ellenőrzésére vonatkozó részletes szabályokról rendelkezett.

2012 végén hozták létre a Nemzeti Ifjúsági Tanácsot (NIT), amely a magyarországi ifjúsági szervezetek ernyőszervezete és fóruma, melynek célja a hazai és nemzetközi párbeszéd megteremtése. Feladata az ifjúság és az ifjúsági szervezetek érdekképviselésének ellátása, az ifjúságpolitika formálása és alakítása.

A 17/2013. (III. 1.) EMMI rendelet szól a nemzetiség óvodai nevelésének irányelvéről és a nemzetiség iskolai oktatásának irányelve kiadásáról. A 2000-es évek óta több kezdeményezés is volt az ifjúsági törvény létrehozására, míg 2015-ben az Ifjúságsszakmai Egyeztető Fórum (ISZEF) egyik legfontosabb célkitűzései között kapott helyet egy ifjúsági törvény-koncepció előkészítése.

A humán közszolgáltatások területi differenciálásáról ad számot a 1709/2015. (X. 5.) Korm. határozat.

Az EMMI Család- és Ifjúságügyért felelős Államtitkárság és 2020. januártól Rácz Zsófia¹³ fiatalokért felelős helyettes államtitkár feladata a kormány ifjúsággal kapcsolatos szakpolitikájának képviselése.

Végül meg kell említeni a Magyar Ifjúsági Konferenciát (MIK), mint a hazai és határon túli magyar fiatalok, ifjúsági intézmények évente kétszer ülésező egyeztetési fórumát.

A koncepció illeszkedik a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiához (NTFS) az ifjúság hátrányokat szenvedő csoportjainak felzárkóztatása tekintetében megfogalmazottak révén, valamint az Európai Unió Ifjúsági Stratégiájához, annak az ifjúsági jövőképét meghatározó szempontok megerősítése révén: egyfelől az ifjúságba történő befektetés fontosságának hangsúlyozásával, valamint az ifjúság érdekérvényesítésének támogatásával. További illeszkedés érhető tetten a koncepció és a Nemzeti Ifjúsági Stratégia (NIS) „Önálló egzisztencia – A fiatalok munkavállalásának, otthonteremtésének elősegítése” elnevezésű célkitűzéséhez kapcsolódóan, valamint a generációk közötti tudás- és tapasztalatcsere, a generációk közötti kapcsolatok, valamint az aktív közösségi szerepvállalás erősítése az önkéntesség és a karitatív munka előmozdítása terén megfogalmazottakkal. A koncepció a NIS-re épülő, a Kormány ifjúságpolitikai keretprogramját alkotó Új Nemzedék Jövőjéért Programhoz (1494/2011. (XII.

¹³ Helyét 2022-ben Nagy-Vargha Zsófia vette át, a feladat pedig átkerült az EMMI-ből a Kulturális és Innovációs Minisztériumba.

27.) Korm. határozat) ugyancsak kapcsolatot talált, ahogy a Nemzeti Vidékstratégiához is. A koncepció harmonizál a 1709/2015. (X. 5.) a Humán közszolgáltatások területi differenciálásáról szóló Korm. határozat fiatalok helyben maradását szolgáló célok megvalósításával, így például a közszolgáltatások személyre szabott nyújtásával, a demográfiai folyamatok területileg kiegyenlítettebb és fenntarthatóbb lezajlása érdekében. A koncepció megfelelően illeszkedik a Duna Régió Stratégia (DRS) 9. prioritásához az emberi erőforrásba és képességekbe való befektetés fontosságának kiemelése révén, települési szintű, helyi igényekre épülő, munkaerő-piaci keresletre reagáló programok támogatásán keresztül.

A koncepció az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Programhoz (EFOP) a család társadalmi szerepének kiemelésével, a fiatalok helyben tartásának, képességeik kibontakoztatásának fontosságát említve csatlakozik, illetve az aktív befogadás, többek között az esélyteremtés és az aktív részvétel előmozdítása, valamint a foglalkoztathatóság javítása érdekében megfogalmazott, illetve a család és ifjúság társadalmi részvételének növelése céljából deklarált prioritásokhoz egyaránt kapcsolódik.

A koncepció kapcsolódik a Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni stratégiához, kiemelve a társadalmi felzárkóztatás során a munkaerőpiacra való bekapcsolódási esélyek fontosságát. A koncepció támogatja az alacsonyan kvalifikáltaknak különböző képzések keretében való részvételét a munkaerő-piaci integráció megvalósítása érdekében. Az Egész életen át tartó tanulás stratégiájával való harmonizáció az egész életen át tartó tanuláshoz való hozzáférhetőség javítása, a minőségi oktatás elterjesztése és fenntartása célkitűzések közös képviselőjében teljesedik ki. A Digitális Jólét Programhoz való kapcsolódás tetten érhető abban, hogy a koncepció támogatja a magyar oktatási rendszer digitális átalakításának elősegítését, a tanárok, oktatók számára lehetőség biztosítását jelenti a digitális kompetenciák fejlesztésére.

Módszertan

Az ifjúságpolitikai koncepció megalapozása hosszú munkafolyamat, amely több helyi és területi szervezeti egység, valamint több szervezet közös megyei, regionális fejlesztési szempontjait is figyelembe vevő munkája. Ehhez a feladathoz a kutatócsoportunk tudásával, infrastruktúrájával, korábbi kutatásaiból felhalmozott adataival, illetve azzal a komplex kutatással járult hozzá, amely konkrétan megalapozta a koncepció kidolgozását.

Jelen koncepcióban az ifjúsággal foglalkozó, szakmai értelemben vett életkor-meghatározások a hatályos jogszabályokhoz illeszkedően általánosan fiatalnak tekintik a 15-29 éves

korosztályhoz tartozó korcsoportokat. Ennek megfelelően a pécsi ifjúság körében végzett adatgyűjtés és fókuszcsoporthoz tartozó kutatás ugyancsak a 15-29 éveseket megjelenítő célcsoportra koncentrált.

A vizsgálat alapsokasága:

1. Kutatásunkban azokat tekintjük pécsinek, akik Pécsen rendelkeznek állandó lakhellyel, továbbá, akik Pécsen tanulnak vagy dolgoznak.
2. Fiatalnak az ifjúságszociológiában standard kategóriának számító 15-29 éveseket tekintjük.

Komplex, többlépcsős vizsgálat

Kvalitatív és kvantitatív elemeket magába foglaló komplex vizsgálat két lépésben:

1. lépés: háttér-, makroadatok beszerzése és statisztikai elemzése

Az adatok forrása a Központi Statisztikai Hivatal, a városi önkormányzat, a MTA regionális központja.

Az adatok főbb struktúrája:

- ❑ Iskoláztatási információk
- ❑ Munkaerőpiaci adatok
- ❑ Lakásstatisztikai információk
- ❑ Egészségügyi adatok

Ezeket, a többségében már meglévő adatokat kifejezetten az ifjúságpolitikai koncepció szempontjából újracsoportosítjuk, másodelemezzük. Az adatgyűjtést kiegészítettük a helyi iskolarendszer, illetve a munkaerőpiac egyes szereplőivel készített szakértői interjúkkal. A fókuszcsoporthoz tartozókat legvégül kiegészítettük egy speciális műhely beszélgetéssel, melyen 11 fő vett részt, ebből 6 fő fiatal, és 5 fő ifjúsági korosztállyal foglalkozó szakember.

2. lépés: fókuszcsoporthoz tartozó vizsgálat készítése a fiatalok néhány speciális, szubkulturális csoportjában:

Kutatási ajánlatunkban öt fókusz csoport szervezését javasoljuk a következő bontásban:

- ❑ középszintű oktatásban résztvevők;
- ❑ felsőfokú oktatásban résztvevők;
- ❑ iskolai rendszerből kilépettek;
- ❑ fiatal házaspárok, gyermekesek fókusz;
- ❑ roma fiatalok;

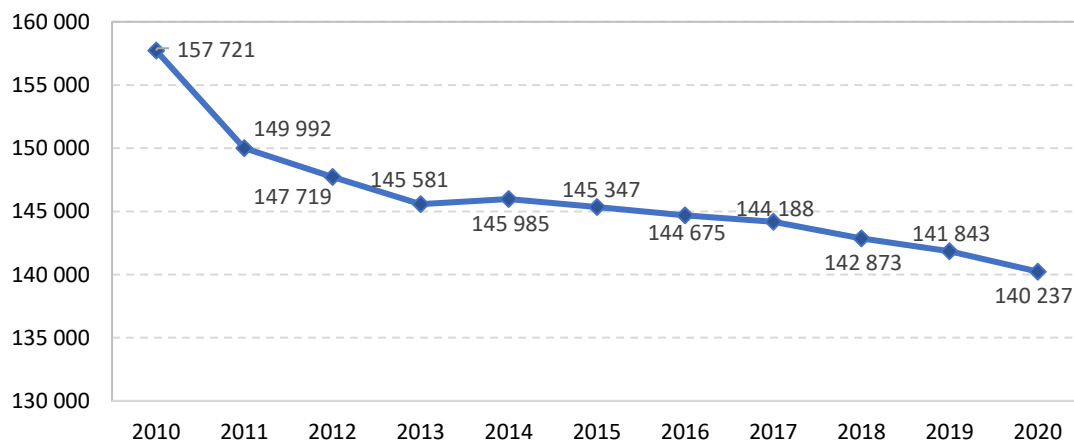
1. lépés: Helyzetelemzés Pécssett

Népesség, népmozgalom

Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzatának Ifjúságpolitikai Koncepciója és Cselekvési Programja kidolgozásához nélkülözhetetlen az ifjúság társadalmi helyzetének feltárása. Mind a hazai, mind a nemzetközi szakirodalom a 15 és 29 év közötti korosztályt sorolja ebbe a csoportba.

Baranya megye népessége – illeszkedve az országos trendhez - az 1980-as évek elején érte el a legnagyobb lélekszámot 430 ezer fővel, amely azóta folyamatosan és a 2000-es évektől kezdve gyorsuló ütemben csökken. Míg az ország lakossága az elmúlt negyven évben arányaiban kb. 9%-kal csökkent (10,7 millió főről 9,77 millió főre), úgy a megye lakossága kb. 16-17%-kal zsugorodott a fenti időszakban. A megye lakosságának átlagéletkora, az öregedési index mértéke, a termékenységi index értéke, a különböző kohorszok összetétele gyakorlatilag minden esetben az országos átlagnál rosszabb, kedvezőtlenebb értékeket mutat (Baranya, 2020). Ezzel összhangban a megye legnépesebb városának lakosságszáma tekintetében is folyamatos csökkenés azonosítható, ami 2014 és 2020 között több mint ötezer fős negatív irányú változást jelentett.

2. ábra A lakónépesség számának alakulása (2010-2020)

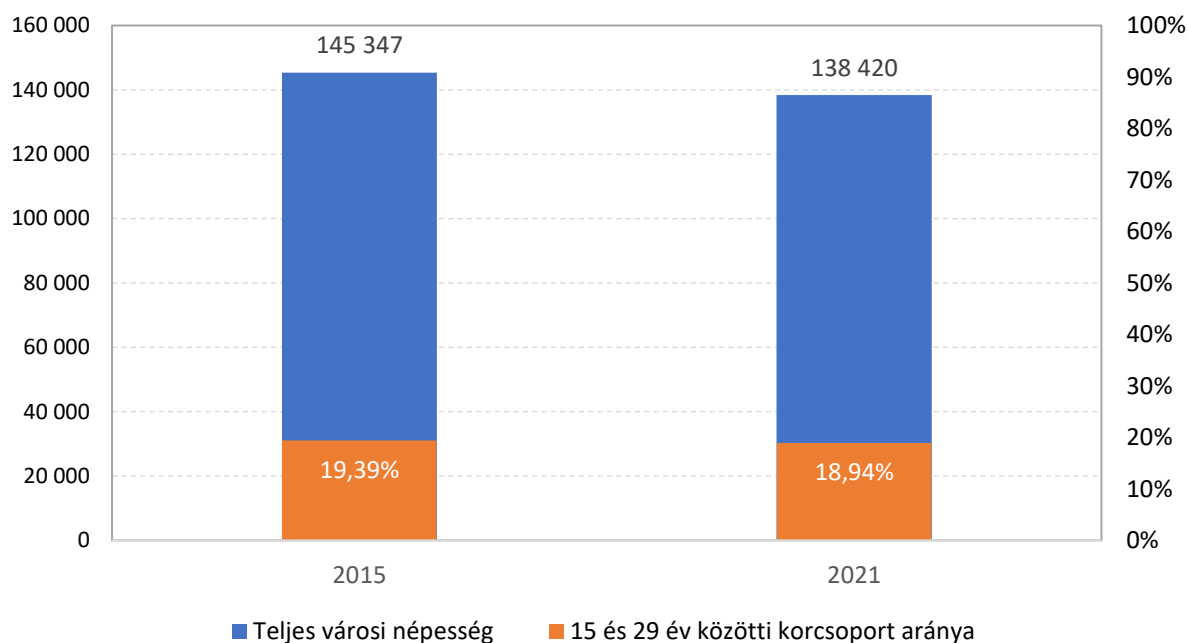

Forrás: KSH TEIR adatbázis, 2022

A koncepció elkészítésekor a KSH 2021. december 31-i adataiból tudunk kiindulni, ezek a legfrissebb információk. Pécs város lakónépessége ekkor 138.420 fő volt, ebből 18,94% volt a 15 és 29 év közöttiek aránya. Mindez azt mutatja, hogy az előző évtized közepéhez (2015) képest a lakosságszám jelentősen csökkent, viszont a fiatalok aránya nem változott jelentősen.

Bár a csökkenő népesség mellett a korcsoporti arány minimális változása akár több ezer fős csökkenést jelenthet az ifjúsági korosztály esetében is.

3. ábra Pécs város lakónépesség száma és ezen belül az ifjúsági korcsoportokhoz tartozók arányának változása 2015-2021 között

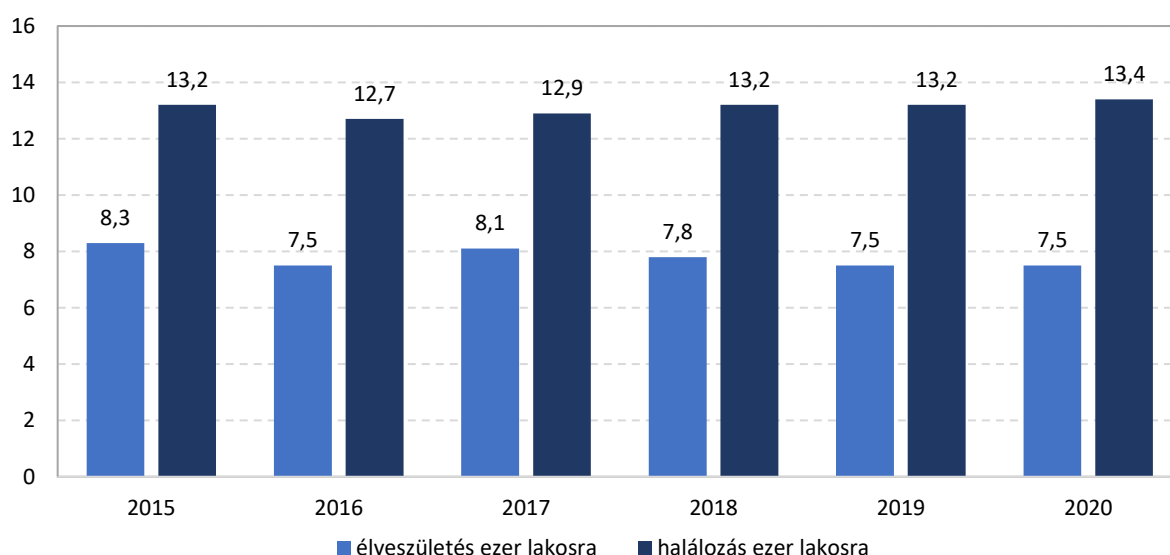
Forrás: KSH TEIR adatbázis, 2022

Általánosságban elmondható, hogy egy település demográfiai helyzetét alapvetően két fő folyamat határozza meg: a természetes szaporodás és a vándorlási egyenleg. Baranya megyében hosszú emelkedést követően 1980-tól fogyatkozó népességszámmal találkozunk, mely mind a természetes fogyásnak, mind pedig beköltözést meghaladó (elvándorlás) arányának köszönhető. Az 1980 és 1990 közötti időszakban 3,5 százalékkal 417 400 főre, 1990 és 2001 között 2,4 százalékkal 407 448 főre, 2001 óta további 5,2 százalékkal 386 441 főre csökkent a megye népessége. A népességszám változásának megyei, valamint jogállás szerinti adatai jelentős területi különbségeket takarnak, azonban a tendencia mindenhol azonos. Ha az adatokat a 2013. január 1-jén bevezetett járási rendszer területbeosztásának megfelelően vizsgáljuk, látható, hogy 2001 és 2011 között a megye 10 járásának mindegyikében csökkent a lélekszám (KSH, 2011), a népességcsökkenési folyamat tehát általános, Pécs vonatkozásában is ható tényező.

Pécs esetében mindkét mutató a lakosságszám csökkenését igazolja, hiszen az elmúlt években a viszonylag magas értéken stabilizálódó halálozási szám mellett, folyamatosan egyre alacsonyabb az élve-születések száma. A demográfiai öregedés, azaz az időskorúak népességen

belüli arányának emelkedése, illetve a népesség átlagos, illetve medián életkorának növekedése részben az alacsony termékenység következménye, ám az alacsony termékenység mellett nagy szerepet játszik az életésélyek javulása, az idősök abszolút számának jelentős emelkedése is. A korösszetétel változásainak harmadik összetevője a vándorlás. Ez elvileg a népesség fiatalodásának és öregedésének egyaránt tényezője lehet – attól függően, hogy milyen korúak a ki- és bevándorlók. Amikor kizárólag a demográfiai öregedésről gondolkodunk, gyakran elfelejtjük, hogy a várható élettartam növekedésével, az egészségi állapot javulásával az időskor alsó határa is felfelé tolódik. Például ma 60 évesnek lenni társadalmilag mást jelent, mint amit 50 évvel ezelőtt jelentett, és mást, mint amit feltehetően 50 év múlva jelenteni fog. Pécs város népességének korösszetétele, a korábban már említett okok miatt kedvezőtlen módon változott az utóbbi évtizedekben.

4. ábra Élveszületések és halálozások számának alakulása, 2000-2020
(ezer lakosra)

Forrás: KSH TEIR adatbázis, 2022

Az élveszületések és halálozások egyenlege a 2000-es évek kezdete óta folyamatosan növekvő módon negatív tartományban mozog. Kisebb hullámzás kimutatható a fogyás mértékében, azonban lakosságszám csökkenés folyamatos, a természetes fogyás mértéke több száz főre tehető a városban minden évben.

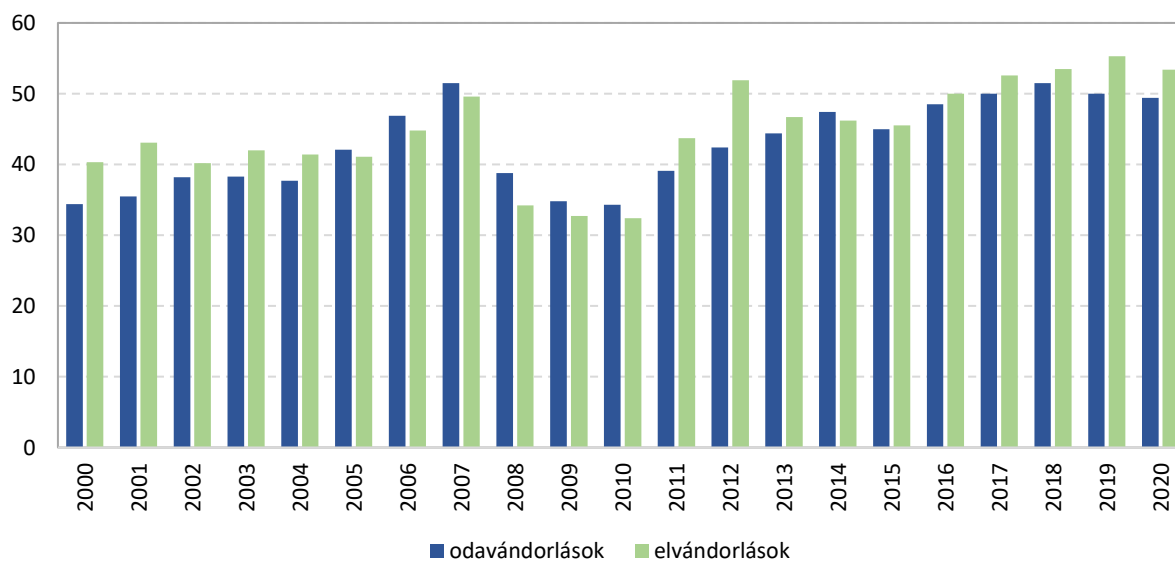
1. táblázat Élveszületések és halálozások számának különbözete (2010-2020)

Év	Élveszületések és halálozások különbözete
2010	-692
2011	-641
2012	-745
2013	-712
2014	-783
2015	-712
2016	-757
2017	-692
2018	-770
2019	-810
2020	-820

Forrás: KSH TEIR adatbázis, 2022

Ugyancsak a lakosságszám csökkenését igazolja az el- és az odavándorlások száma, valamint az e mutatókból képzett vándorlási egyenleg, hiszen 2000 óta, néhány évet kivéve, minden évben többen hagyták el a várost, mint ahányan érkeztek.

5. ábra Belföldi el- és odavándorlások (állandó és ideiglenes) ezer lakosra vetített alakulása (2000-2020)

Forrás: KSH TEIR adatbázis, 2022

A népességmozgás alakulása tehát szintén a város lakosságszámának csökkenése irányába hat a 2000-es évek kezdete óta minden évben, szinte kivétel nélkül. Kisebb ingadozások mellett is jól látható, hogy az elvándorlások száma kisebb, vagy nagyobb arányban, de néhány év kivételével folyamatosan meghaladja a városba költözések számát. Az adatsor az állandó és ideiglenes vándorlásokat egyaránt mutatja, így kiolvasható belőle a letelepedési céllal érkezők és máshol letelepedni szándékozók mozgása, valamint az ideiglenes érkezések és távozások, vagyis az átmenő forgalom is.

2. táblázat Belföldi el- és odavándorlások (állandó és ideiglenes) ezer főre vetített egyenlege, 2010-2020

Év	Odavándorlás	Elvándorlás	Egyenleg
2010	34,3	32,4	1,9
2011	39,1	43,7	-4,6
2012	42,4	51,9	-9,5
2013	44,4	46,7	-2,3
2014	47,4	46,2	1,2
2015	45	45,5	-0,5
2016	48,5	50	-1,5
2017	50	52,6	-2,6
2018	51,5	53,5	-2
2019	50	55,3	-5,3
2020	49,4	53,4	-4

Forrás: KSH TEIR adatbázis, 2022

A lakosságszám-változás tekintetében nem csupán annak számszerű átalakulása lényeges, de az éppen a városban lakók korcsoportok szerinti megoszlásának alakulása is, hiszen a népesség előregedésének, az eltartási, ellátási szükséglettel rendelkező csoportok arányának monitorozása fontos információkkal szolgál a humán szolgáltatórendszerek számára, elősegítheti a jövőbeli tervezést, az egyes korcsoportokhoz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztésének irányait és a különböző korcsoportok közötti prioritizálási szükségleteket is előrevetítheti.

3. táblázat Az állandó népesség összetétele nemek és korcsoportok szerint (2021)

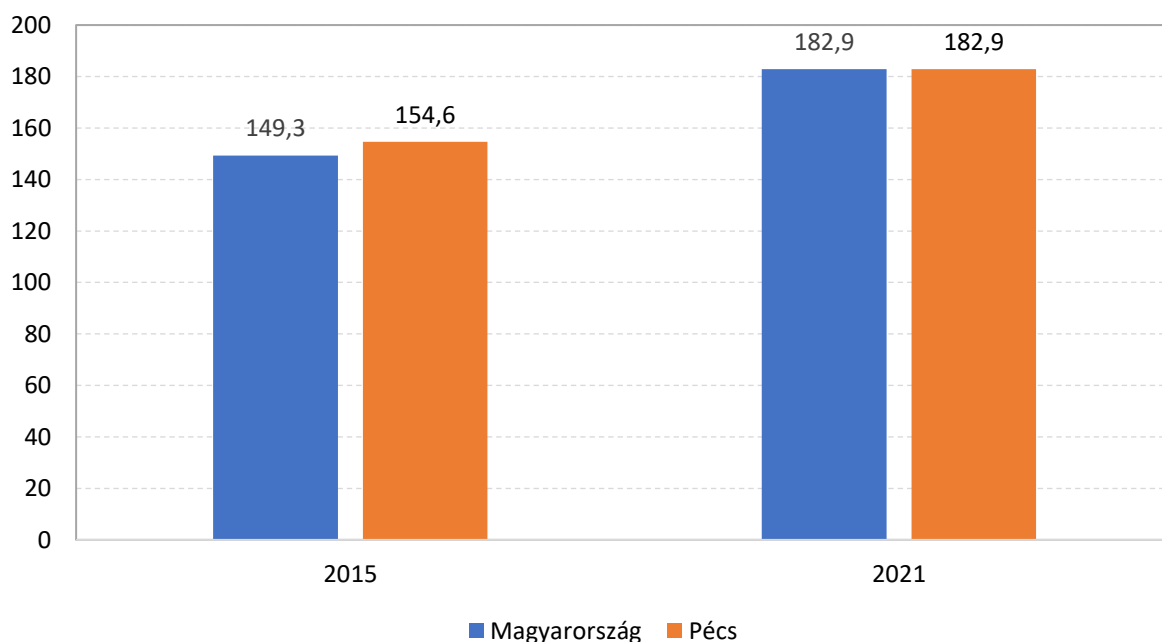
Korcsoport	Fő			Az állandó népességből a megfelelő kor csoportú nők és férfiak aránya (%)	
	Férfiak	Nők	Összesen	Férfiak	Nők
Állandó népesség	66 686	76 829	143 515	46,5%	53,5%
0-2 évesek	n.a.	n.a.	3 202	n.a.	
0-14 éves	9 008	8 570	17 578	2,7%	11,2%
15-17 éves	2 052	1 919	3 971	3,1%	2,5%
18-59 éves	39 532	n.a.	n.a.	27,6%	n.a.
60-64 éves	4 142	5 015	9 157	2,9%	3,5%
65 év feletti	11 952	20 190	32 142	8,3%	14,1%

Forrás: KSH TEIR adatbázis, 2022

Az adatokból jól látható, hogy Pécs esetében is az országos demográfiai trendek a meghatározóak. A város lakosságának korcsoportok szerinti megoszlása – az adathiányok ellenére is – jól mutatja az erősen idősödő tendenciát, melynek eredményeként azonosítható a felnőtt lakosság túlsúlya, melyen belül is igen nagy hányadot tesznek ki a lakosság 65 év feletti tagjai.

Mind országosan, mind Pécs városát vizsgálva elmondható, hogy a népesség rohamosan öregszik. Ennek mérésére szolgál az öregedési index, amely a 64 évnél idősebb népesség 14 évnél fiatalabb népességhez viszonyított arányát mutatja meg, egyszerűsítve: azt mutatja, hogy 100 fő 0-14 év közöttire hány fő 65 évnél idősebb jut. Vagyis minél magasabb ez a szám annál előregedőbb egy társadalom, vagy annak egy városban élő része. 2015-ben Pécs még jóval előregedetebb volt az országnál, 5,3 ponttal magasabb volt a helyi érték, mint az országos. 2021-re mindkét viszonylatban romlott az érték, mind az országban, mind Pécsen pontosan ugyanarra az értékre 182,9%-ra állt be. Ez azt jelenti, hogy azonos viszonyok jellemzik az országot, mint Pécsen. A romlás mértéke Pécsen alacsonyabb volt, bár ez leginkább a kiinduláskori kedvezőtlenebb állapotnak köszönhető csak.

6. ábra Pécs város és az ország lakossága öregedési indexének változása 2015-2021 között

Forrás: KSH TEIR adatbázis, saját számítás

A születésszámok csökkenése már az előző évezred utolsó harmadában megindult, a termékenységi ráta gyorsan a populáció stagnálásához szükséges 2,1 alá esett. Az azóta eltelt időszak családtámogatási eszközei, a gyermekvállalást ösztönző juttatások és intézkedések csak korlátozott sikereket értek el.

Amennyiben a lakosság korcsoportok szerinti megoszlásának időbeli változását vizsgáljuk, szintén egyértelműen azonosítható a folyamatos idősödés és a születések számának csökkenése. Míg a 2016-os évben a 0 és 2 év közötti korosztály létszáma 3594 fő volt (KSH, 2022) addig 2021-re ez a szám közel 400 fővel csökkent. Még drasztikusabb a változás, ha a 0-14 éves korosztályt vizsgáljuk. Számuk a 2016-os 19.289 főhöz képest 2021-re 11.578 főre mérséklődött. Ez a korcsoport, amely magában foglalja a bölcsődés, az óvodás és az általános iskolás gyermekeket, mindössze a népesség 8,07 százalékát teszi ki. A korcsoportokon belüli nemek aránya a kiskorúak körében a fiúk javára minimális eltérést mutat. A táblázat adatai alapján, a férfiak aránya 17 éves korig magasabb, az össznépességen belül azonban a nők magasabb számban reprezentáltak.

Az adatokból tehát azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a kétezres évek elejétől folyamatosan csökken a népességből az aktív korúak aránya, míg az eltartottaké növekszik. Az idősödési folyamatok egyik legfontosabb mérőszáma az öregedési index, ami azt mutatja meg, hogy száz 14 év alatti lakosra hány 65 éves vagy annál idősebb ember jut egy-egy térségben vagy országban, illetve az ország egyes területein. A globális öregedési index az 1950-es években

14-15% körül mozgott, azóta azonban folyamatosan és az utóbbi évtizedekben meredeken emelkedik, elérve a 30-40%-ot, az előrejelzések szerint pedig 2050-re akár a 75%-ot is meghaladhatja.

4. táblázat Öregedési index (2015-2021)

Év	65 év feletti állandó lakosok száma (fő) (TS 026 és TS 028 összesen)	0-14 éves korú állandó lakosok száma (fő) (TS 010 és TS 012 összesen)	Öregedési index % (TS 030)
2015	29 359	19 664	149,30%
2016	29 818	19 289	154,59%
2017	30 039	19 133	157,00%
2018	30 581	18 942	161,45%
2019	31 323	18 647	167,98%
2020	32 045	18 256	175,53%
2021	32 142	17 578	182,85%

Forrás: KSH TEIR adatbázis, 2022

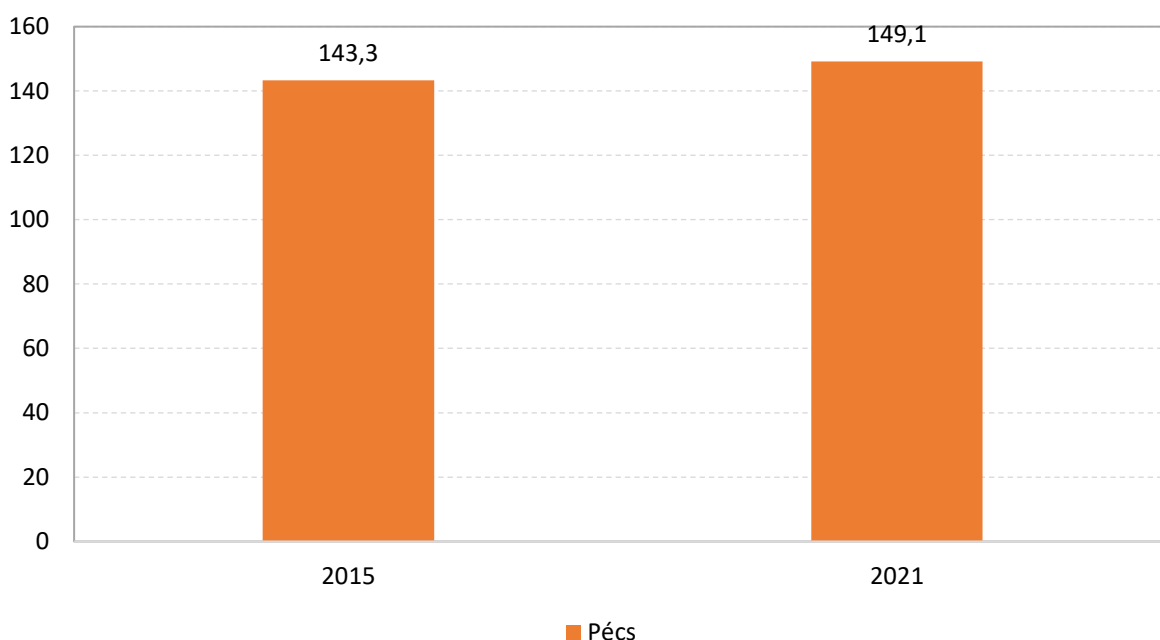
Az európai kontinens magasabb mutatókat tudhat magáénak – a globális értéket jobbra a fejlődő országok fiatalabb társadalmi tartják még relatíve alacsonyabb szinten – hiszen itt már 2010-ben átlépte az érték a 100%-ot, vagyis egyértelmű előrejedésről beszélhetünk. A magyar mutató az európai indexet követi, hazánkban 2001-ben 104,3-os értéken állt az index, majd 2011-re már 140 idős ember jutott 100 fő 14 év alattira, a 200 százalék körüli értéket pedig várhatóan 2050-ben éri el az ország, amennyiben nem történik komolyabb demográfiai fordulat. Az öregedési index kedvezőtlen alakulása egyrészt előre jelzi a népességszám csökkenését, másrészt pedig az eltartottak számának emelkedését és az ellátórendszerre nehezedő terhek további növekedését prognosztizálja.

Az utóbbi évek adatai alapján a globális tendenciákkal egybevetve, Pécs városában a 65 év feletti állandó lakosok száma minden évben növekszik, míg a 14 év alatti lakosság száma csökken, folyamatosan emelve ezzel az öregedési index mértékét, amely így az elmúlt hét évben közel 40%-os növekedést mutat, jelentősen meghaladva a régiós arányszámot, ami 2020-ban 157,2% volt.¹⁴ A város öregedési indexe világosan tükrözi a markáns előrejedő tendenciát, melynek hatására az index értéke 2015 óta folyamatos, körülbelül 5-7 százalékos emelkedést mutat, 2021-re közelítve a 190%-ot. A 65 évnél idősebb lakosság száma nagymértékben

¹⁴ https://www.ksh.hu/thm/2/indi2_1_2.html

meghaladja a 14 év alattiak számát az elmúlt években, eljuttatva az idősödési folyamatot addig, amíg mára a 65 év felettiak közel kétszer annyian vannak a városban, mint a 14 év alattiak. Ahhoz, hogy megfejtjük azt, hogy az öregedés a gyermekszám csökkenésnek, vagy inkább a fiatalok elvándorlásának tudható-e be, szükséges megvizsgálni azt, hogy ugyanezen időszak alatt hogyan alakult a 0-14 év, illetve a 15-29 év közöttiek számának összefüggése, vagyis meg kell vizsgálnunk azt, hogy 100 0-14 év közöttire hány 15-29 év közötti jutott. Itt egyértelműen azt látjuk, hogy 100 gyermekre több fiatal jutott, miközben az előzőekben láttuk, hogy a fiatalok száma egyébként csökkent, vagyis a gyermekszám csökkenés jelentősebb hatású, mint a fiatalok számának csökkenése.

7. ábra 100 0-14 év közöttire jutó 15-29 év közötti száma 2015-2021 között

Forrás: KSH TEIR adatbázis, saját számítás

A számítások azt mutatják, hogy a gyermekkorúak létszáma beállt, ennek a stabilizáló hatása azonban már hosszú távon sem jelentkezik. Az egyetemvárosok esetében, mint amilyen Pécs is, fontos potenciál lehet a népesség öregedésének lassításában és az aktív korúak, illetve gyermekkorúak arányának javításában a térség vonzóvá tétele a felsőfokú tanulmányaikat itt folytatók számára, akik a végzettség megszerzését követően – megfelelő feltételek esetén – szívesen telepednek le a városban. A fiatalok megtartása, az idevándorlók számának növelése azonban lehetetlen a stabil munkaerőpiac és a kedvező foglalkoztatási környezet megléte nélkül.

Foglalkoztatottság, jövedelem, gazdasági szerkezet

A fiatalok megtartása, az idevándorlók számának növelése lehetetlen a stabil munkaerőpiac és a kedvező foglalkoztatási környezet megléte nélkül. A rendszerváltást követő gazdasági szerkezetátalakulás komoly és tartós recessziót okozott a megyében, ami alól a megyeszékhely sem volt kivétel. A térség tökevonzó képessége alacsony maradt, ami a kivonuló foglalkoztatók utáni űrt nem volt képes betölteni. A 2010-es évektől fokozódó intenzitású közfoglalkoztatási program csökkentette ugyan a munkanélküliek számát, de a foglalkoztatás mértéke, tekintettel a sajátos másodlagos munkaerő-piacra, nem javult a valóságban.

A 2020-as, de még inkább a 2021. év munkaerőpiaci történéseit is alapvetően a pandémia és az arra adott gazdaságpolitikai intézkedések alakították, melynek keretében az első hullámban megjelenő erőteljes izolációs intézkedések a foglalkoztatás csökkenéséhez vezettek, a veszélyhelyzet és az annak következtében meghozott intézkedések jelentős hatást gyakoroltak a foglalkoztatásra s az álláskeresők számára is. A kialakult gazdasági hatások egyes területeken drámaiak voltak, s szinte azonnal jelentkeztek, míg máshol kevésbé voltak érzékelhetőek és időben is lassabban váltak láthatóvá. A második hullám jellemzően inkább az egészségügyi következmények tekintetében érezte jobban a hatását, a kevesebb korlátozó intézkedés eredményeként a munkaerőpiaci mutatók kisebb csorbát szenvedtek. A foglalkoztatottak létszámának emelkedő trendje ugyanakkor 2020-ban így is megtört. Az 2019. évi 4512,1 ezer fős foglalkoztatási „csúcshoz” képest éves átlagban 52 ezer fővel kevesebben minősültek foglalkoztatottnak. A mélypontot az év második negyedéve jelentette, ekkor a foglalkoztatottak száma 4 millió 408 ezerre esett vissza, majd a harmadik negyedévtől már újra 4 és fél millió körül stabilizálódott. Így a 15-64 éves korúak foglalkoztatási rátája átlépte a 70%-os küszöbértéket. A csökkenő foglalkoztatotti létszám a munkanélküliség növekedésével járt, egy év alatt 38 ezer fővel 198 ezerre nőtt az úgynevezett ILO-munkanélküliek száma (Munkaerőpiaci Tükör, 2020).

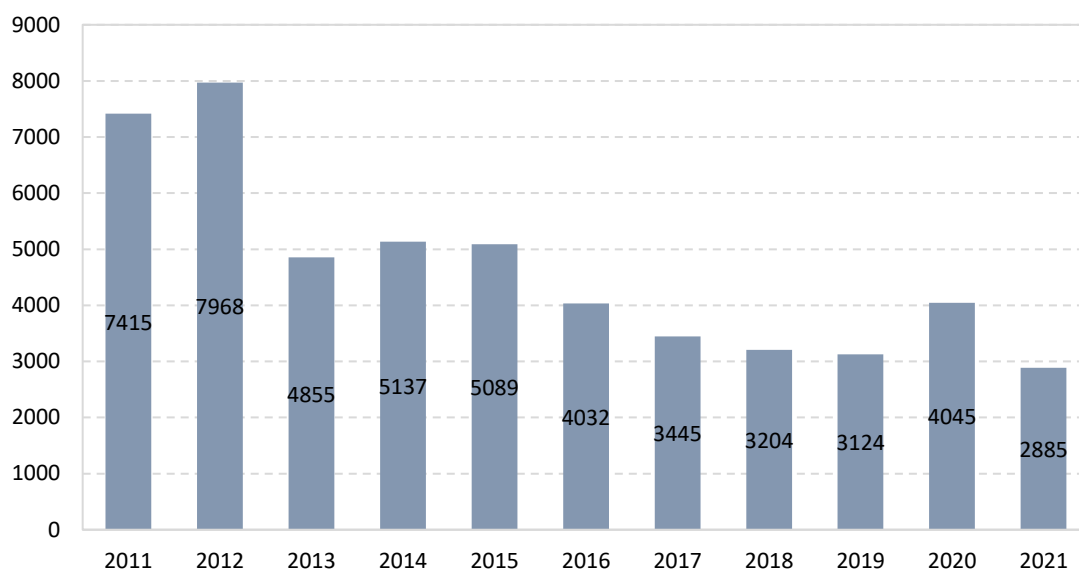
A fenti gondolatmenet természetesen nem csak a népesség összetételére nézve jelent komoly kihívásokat, hanem a megye foglalkoztatási és gazdálkodási lehetőségeire is. Az országos adatokkal egybevágó módon a megyei foglalkoztatási adatok 2020-ban szintén negatív tendenciát mutatnak. A lakosság átlagéletkorának növekedése hatással van a munkaerőkínálat struktúrájára. A nem rég elkészült megyei foglalkoztatási – gazdaságfejlesztési Stratégia részletes elemzéséből jól látható, hogy jelentős elvándorlás sújtja nem csak Baranya megyét, hanem Pécs városát is. Ez azt jelenti, hogy az elsősorban fiatal, valamint az átlag képzettség feletti képzettségű, piacképesebb szaktudással rendelkező,

dolgozni képes és hajlandó emberek költöznek el az ország több lehetőséget kínáló térségeibe vagy mennek munkavállalás céljából külföldre. Ez a folyamat azt eredményezte, hogy a megyében maradt lakosságban növekszik az idősebb, alulképzett, vagy nem piacképes szaktudással rendelkezők aránya. Így a munkahelyek száma alacsonyabb volt az országos átlagnál. Bár igaz és a statisztikai számok azt mutatják, hogy a megyében foglalkoztatottak száma 2012 és 2020 között 16,4 százalékkal nőtt, a munkanélküliek száma pedig 21,9 ezerről 2022 első negyedében 7 ezerre csökkent, de ez a változás alapvetően a közfoglalkoztatásban dolgozók számának növekedésének volt köszönhető.¹⁵ Érdemes ehhez hozzátenni azt is, hogy a változás milyen képzettség szerinti szerkezetben történt. Baranya megyében 2021-ben a foglalkoztatottak száma 155 ezer fő volt. Ebből 65,9% középfokú, míg 21,1% volt a felsőfokú végzettségűek aránya. Így a foglalkoztatási adatokból látható, hogy a munkaerő-piaci kereslet a középfokú végzettségűek iránt a legnagyobb, míg az alacsonyabb végzettséggel rendelkezők iránt a legalacsonyabb.

Május hónap záró napján az NFSZ adatai szerint a Baranya megyében nyilvántartott álláskeresők száma 19.119 fő volt, ami közel 34%-os emelkedést jelentett az előző év vonatkozó időszakának adataihoz képest. A közel 5 ezer fővel magasabb álláskeresői létszám elsősorban a járványügyi helyzet okozta gazdasági visszaeséssel hozható összefüggésbe. A negatív csúcsot 2020 júniusa jelentette, amikor 20.021 fő nyilvántartott álláskereső volt, de a júliusi záró adatok is közel 20 ezer fő regisztrált álláskeresőt mutattak Baranyában, ami még a májusi értéknél is rosszabbnak volt tekinthető. A nyilvántartott álláskeresők – gazdaságilag aktív népességhez viszonyított – aránya Baranya megyében 2020 májusi zárónapi adatok szerint 11,4% volt, ami 3,4 százalékponttal magasabb volt, mint 2019 decemberében. Az országos átlaghoz viszonyítva pedig az aktuális a baranyai ráta ekkor 3,6 százalékponttal volt rosszabb.

¹⁵ A foglalkoztatási ráta 44,6%-ról 54,9%-ra, míg a munkanélküliségi ráta 14,4%-ról 4,4%-ra változott ugyanezen időszak alatt.

8. ábra Nyilvántartott állás keresők száma (2011-2021)

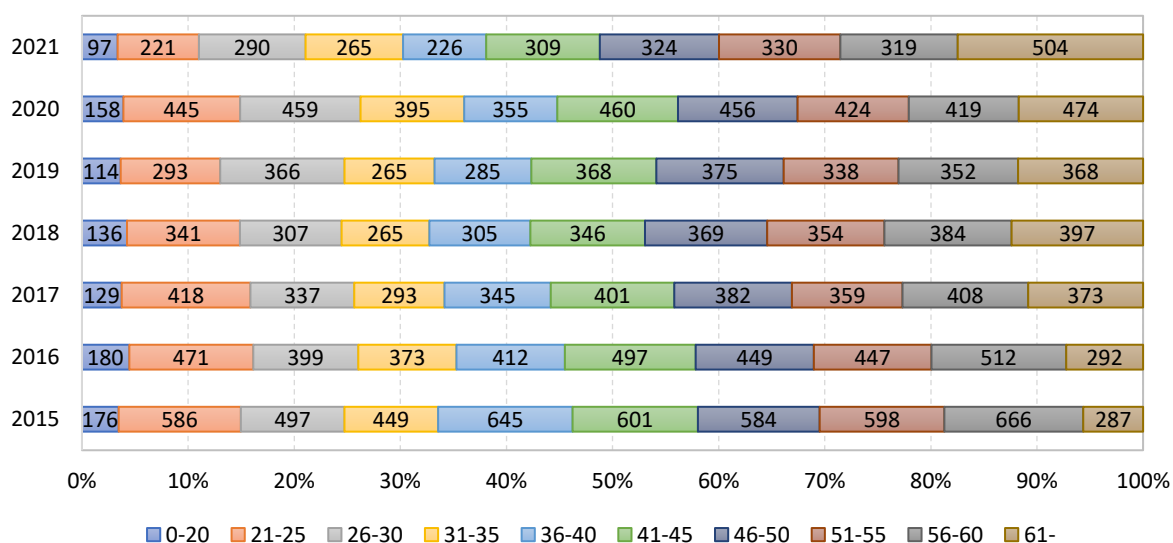

Forrás: KSH TEIR adatbázis, 2022

A nyilvántartott állás keresők számának, arányának időbeli változása mellett fontos tényezőként jelenhet meg az állás keresők nem- és életkor szerinti megoszlásának áttekintése is, hiszen a leghatékonyabb szakpolitikai beavatkozások megvalósítása, és stratégiák kidolgozása csupán az adatok minél mélyebb megismerését követően lehetséges. A nem és az életkor két meghatározó tényezőként azonosítható a foglalkoztathatóság és a munkaerőpiaci integráció, re-integráció szempontjából. A nyilvántartott állás keresők nem szerinti megoszlását tekintve az látható, hogy a statisztikában az elmúlt hét évben női többlet mutatkozik, bár a többlet maga ingadozó mértéket mutat.

A TEIR adatbázisa szerint jól láthatóan csökkenő arányt mutat a városban a nyilvántartott állás keresők száma, mindössze a gazdasági mélypontok okoztak kilengéseket felfelé, így a 2015-2016-os év adatai és a 2020-as, pandémiával különösen érintett év állás keresői adatai magasabbak csupán, de az adatok alapján mindkét esetben gyorsan sikerült visszaállnia a foglalkoztatásnak. Az állás keresők tekintetében, a lehetséges és szükséges szakpolitikai beavatkozások tervezése szempontjából érdekes adat lehet a regisztráltan munka nélkül lévők életkor szerinti megoszlása és ennek időbeli változása, különös tekintettel a pályakezdő és az idősebb állás keresőkre.

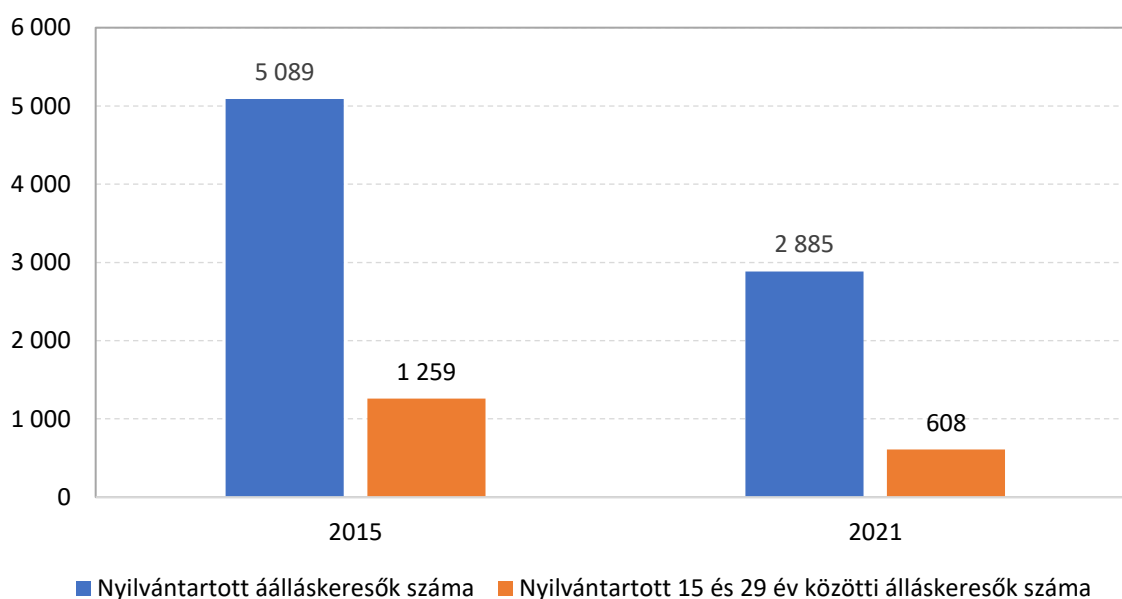
9. ábra A nyilvántartott álláskereső aránya korcsoportonként (2015-2021)

Forrás: KSH TEIR adatbázis, 2022

Az adatok alapján a fiatalság helyzetének megítélésakor fontos szempont a munkaerőpiaci helyzetük azonosítása. A nyilvántartott álláskereső száma jelentősen csökkent Pécsen 2015 és 2021 között. 2015-ben még 5.089, addig 2021-ben már csak 2.885 álláskereső tartottak nyilván. Ez összességében azt jelenti, hogy az álláskeresők száma 43,3%-ot esett vissza. A fiatalok körében ennél kedvezőbb folyamatokat láthatunk, a 2015-ös 1.259 álláskereső helyett 2021-ben már csak 608 főt találunk, ami 51,7%-os csökkenést takar.

10. ábra Nyilvántartott álláskereső száma Pécs városában és annak 15-29 éves korosztályában 2015-2021 között

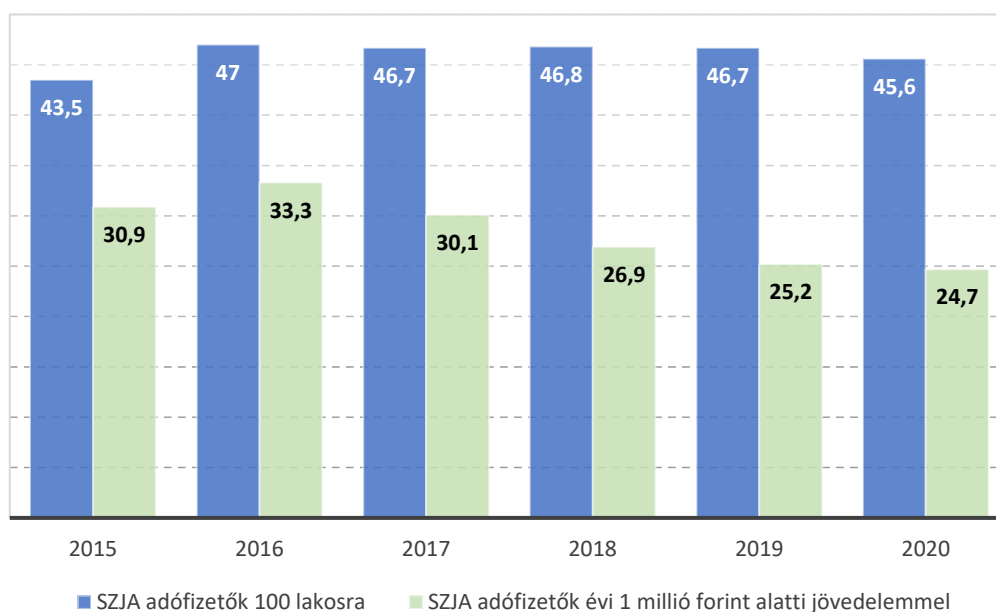

Forrás: KSH TEIR adatbázis, saját számítás

Az adatok szerint a 45 év feletti nyilvántartott álláskeresők aránya egészen magasnak nevezhető, illetve ebben a célcsoportban azonosítható egyértelmű növekedés, ami mindenképpen indokoltá teszi ezen célcsoport prioritásként való kezelését a foglalkoztatáspolitikai intézkedések során. 2019 és 2020 február között minden korosztályban nőtt a nyilvántartott álláskeresők száma, azonban a gyarapodás lényegesen jelentősebb az ötven év felettiiek esetében, mint az alsó korosztályban. A nyilvántartottak átlagéletkora szintén mérsékelt emelkedést mutat, melynek eredményeként az összes nyilvántartott álláskereső egyharmada ötven év feletti.

A kedvezőtlen foglalkoztatási helyzet hatással van a térség jövedelmi helyzetére is, az adófizetők számára, a nettó keresetek mértékére. A Dél-dunántúli régióban 2014-ben a háztartások egy főre jutó éves átlagos jövedelme az országos átlag 86 %-a volt, ami kismértékben meghaladta az Észak-alföldi régió értékét (az országos átlag 80 %-a), a többi régióval szemben azonban elmaradás tapasztalható, egyes régiók esetében szignifikáns különbség adódik (KSH, 2020). A régiós bruttó átlagkeresetek gazdasági áganként jelentősen differenciálódtak, és a mezőgazdaság, ill. a villamos energia-, gáz-, vízellátás ágazatok kivételével valamennyi nemzetgazdasági ágban alacsonyabbak voltak, mint országosan. A legmagasabb keresetek a közigazgatás, a védelem, valamint a kötelező társadalombiztosítás ágazatban voltak. A megyeszékhellyel és környékével nem igazán vehetik fel a versenyt a régió egyéb térségei.

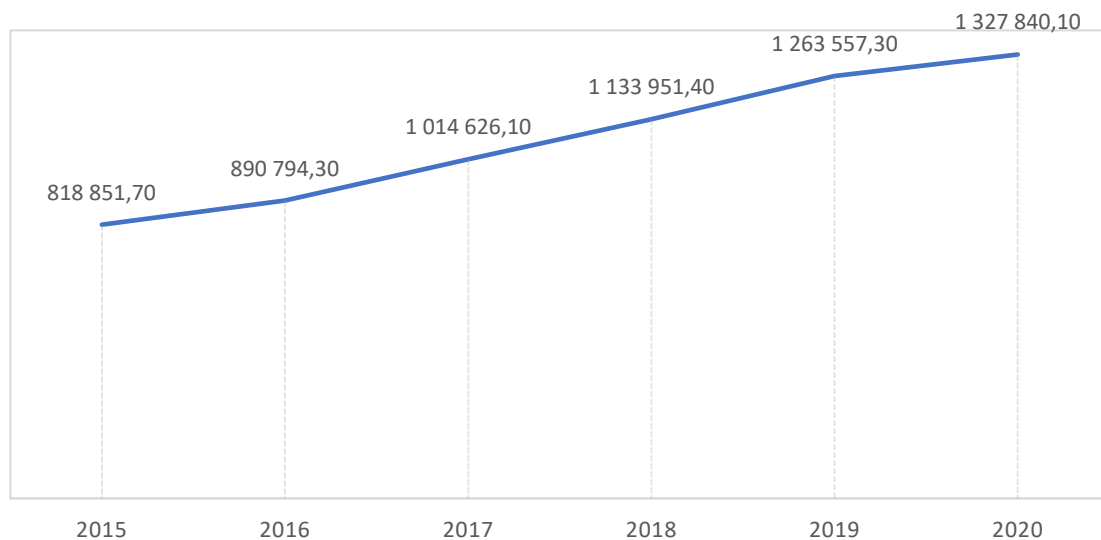
11. ábra SZJA adófizetők adatai

Forrás: KSH TEIR adatbázis, saját számítás

Pécs városában a jövedelmek meghaladják a megye, sőt a régió átlagát is. A megyeszékhelyektől távolabbi, rossz infrastruktúrával, gyenge ipari, idegenforgalmi stb. kapacitással bíró területeken elért jövedelmek jóval átlag alattiak. Településtípusonként vizsgálva a városok (ezen belül is kiemelten a megyeszékhelyek) sokkal kedvezőbb adottságokkal bírnak a községeknél, amelyek közül csak azok mutatói előnyösebbek, ahol valamely nagyváros közelségének kedvező hatása érvényesül, mint például a pécsi agglomeráció egyes településein (pl. Kozármisleny).

12. ábra Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem alakulása Pécsen (2015-2020)

Forrás: KSH TEIR adatbázis, saját számítás

A gazdasági szerkezetet érdekesebb térségi szinten elemezni, hiszen Pécs ebben a kontextusban nem elszigetelt gazdasági egység, hanem a régió településhálózatában központi funkciót betöltő város. A rendszerváltást követően – elsősorban a bányászat leépülésével - a gazdasági szerkezet lényegesen átalakult. Az ipar háttérbe szorulásával párhuzamosan erősödött a szolgáltatási szektor teljesítménye, míg a mezőgazdaságé enyhe ingadozásokkal ugyan, de folyamatosan csökkenő tendenciát mutat. A nehézipar visszaszorulását nem tudta ellensúlyozni a magas hozzáadott értéket előállító ipari ágazatok megjelenése. A szolgáltatási szektor erős pozíciója a Dél-Dunántúlon régiós összehasonlításban is kiemelkedő, a rangsorban csak a Közép-magyarországi régió előzi meg. A mezőgazdaság aránya a többi régióhoz képest a Dél-Dunántúlon továbbra is magasnak mondható, részesedését tekintve a második a Dél-alföldi régió után. A foglalkoztatottak száma alapján az országnál kisebb a régióban a közép- és nagyvállalatok aránya. 2015-ben 83 olyan regisztrált gazdasági szervezet volt a régióban, mely 250 főnél több alkalmazottat foglalkoztatott, mely az országos mutató 6%-át jelenti (Forrás: KSH). Az egyéni vállalkozások aránya meghaladja az országost, ezek jelentős számban önfoglalkoztató mikrovállalkozások. Mindez erős hasonlóságot mutat a kelet-magyarországi régiók statisztikaival. A

régió ipari értékesítésén belül az export aránya jelentősen elmarad az országos kiviteli hányadtól. Az egyes ágazatok értékesítésén belül legnagyobb hányad a gépiparban és a textiliparban került külpiacokra, ezen iparágak eladásainak nagyobb hányada külföldön realizálódik.

Az elhelyezkedési esélyeket rontja az is, hogy a potenciális álláskeresők gyakran elavult tudással rendelkeznek. Ezt jól mutatják azok a felmérések is, melyek az mutatják, hogy növekszik azon álláskeresők aránya, akik képzettségi és/vagy mentális szempontból sem alkalmasak a foglalkoztatásra. Bár elmondható az, hogy az országban 179 működő ipari park található, amelyek közül 17 a régióban működik (Pécs, Komló, Mohács, Bóly, Siklós, Sellye, Paks, Dombóvár, Szekszárd, Marcali, Siófok, Barcs, Nagyatád, Csurgó, Kaposváron kettő). Ugyanakkor az ország ipari parkjai területének mindössze 9% fekszik a Dél-Dunántúlon, ami a legkisebb részesedés a régiók közül (817 ha). A régió ipari parkjaiban 218 vállalkozás működött, így 12,8 vállalkozás jutott egy ipari parkra szemben az országos 15-tel. A régió ipari parkjainak betelepültsége 41,7%-os volt és 9762 főt foglalkoztattak a betelepült vállalkozások, mely az összes ipari parkban foglalkoztatottnak mindössze 7%-a. 2013-ban az ipari parki beruházások csupán 5%-a jutott a régióra. A megyei foglalkoztatási – gazdaságfejlesztési Stratégia ezzel kapcsolatban szomorúan állapítja meg, hogy a megyében kevésbé jellemzőek azok a vállalkozások, melyek felsőfokú végzettségű munkavállalókat keresnek, ezért a felsőfokú képzés minősége kevésbé releváns a foglalkoztatás alakulásában. Így a Baranya megyében felsőfokú oktatásban végző fiatalok nagy része megfelelő munkalehetőség hiányában elhagyja a megyét. A magasan képzett, műszaki, természettudományos, informatika képesítéssel rendelkező fiatal munkavállalók aránya a megyei/városi foglalkoztatási adatokban nagyon alacsony. Persze adódik a megoldási lehetőség azzal, ha növelnék a beruházások volumenét. Azonban ez nem olyan könnyű feladat, hiszen Baranya megyében a beruházások teljesítménye tekintetében 2011 és 2020 között mindössze 38 százalékos növekedés regisztrálható, amely szembe állítva az ezen időszak alatt országosan végbement 230 százalékos növekedéssel csekély mértékűnek tekinthető.

2. lépés: Ifjúsági fókuszcsoporth elemzés Pécssett

A fiatalság, mint állapot megítélése – miért jó/rossz fiatalnak lenni

A fiatalsgot, mint állapotot, mint helyzetet a kutatásba bevont fiatalok többségében pozitív tényezőkkel azonosítják. Kiemelik azt, hogy a fiatalság egyet jelent a lehetőségekkel. Lehetőség a fejlődésre, amihez rendelkeznek a szükséges erővel és vitalitással. Úgy érzik, hogy a fiataloknak van lehetősége arra, hogy megismerjék a világot, új dolgokat próbáljanak ki,

kipróbálják saját magukat. A fiatalság, mint élethelyzet jó, mert még egészségesek és energiával teltek. A fiatalság az élet legszebb és legtermékenyebb időszaka, amikor a lehetőségek száma végtelen. A fiatalok általában nyitottak az új dolgokra, kreatívok és mernek kockáztatni. A fiatalság az élet legfontosabb tanulási időszaka, amikor az emberek megtanulják, hogyan kell élni, dolgozni és kapcsolatot teremteni másokkal. A fiatalság az élet legizgalmasabb időszaka, amikor az emberek álmaikat valóra váltják és önmagukat találják.

A fiatalság negatívumai is az élet kezdéséhez kötődnek a gondolkodásukban. A fiatalság nehéz, mert még keresik a helyüket a világban és sokszor vannak kiszolgáltatva mások döntéseinek. A fiatalok gyakran tapasztalják a pénzügyi nehézségeket, mivel még nem rendelkeznek akkora tapasztalattal és jövedelemmel, mint az idősebb generáció. A pénzügyi korlátok gyakran akadályozhatják a fiatalokat abban, hogy elérjék céljaikat, például a tanulmányaikban, a munkában vagy a lakhatásban. A fiatalság nehézség azért is, mert sok fiatal nehéz anyagi körülmények közül jön, ezért kénytelen meg tapasztalni a szegénységet és a kirekesztettséget. Azok a fiatalok, akiknek nincs stabil jövedelmük vagy biztos családi háttérük, sokszor kénytelenek rosszabb körülmények között élni, mint azok, akiknek van biztos egzisztenciájuk a családjuk révén. A rossz anyagi körülmények és a kirekesztettség gyakran vezethet a fiatalok közötti különbségekhez, ami nehezzé teszi az egyenlő esélyek megteremtését.

Az anyagi szempontok mellett előkerült az is, hogy a fiatalok gyakran kénytelenek szembenézni a lelki problémákkal és a stressz-szel. Gyakran érzik magukat nyomás alatt, hogy teljesítsenek, hogy megfeleljenek elvárásoknak és boldoguljanak az életben. A lelki problémák és a stressz viszonylag gyakran vezethetnek a fiataloknál depresszióhoz és akár öngyilkossághoz.

Összességében tehát azért nehéz fiatalnak lenni, mert a fiatalok gyakran kénytelenek szembenézni olyan nehézségekkel, amelyek egyszerűen abból a helyzetből fakadnak, hogy életük elején járnak, ezeket gyakran úgy látják, hogy akadályozzák őket abban, hogy elérjék céljaikat és boldoguljanak az életben. Azt érzik, hogy szükségük van támogatásra és segítségre, hogy segítsenek nekik megküzdni ezekkel a nehézségekkel, hogy elérhessék céljaikat és kiteljesíthessék a magukban rejlő lehetőségeket.

A fiatalok az általános pozitívumok és negatívumok mellett nem tudtak Pécs városhoz specifikusakat kötni. Azok a tényezők, amiket előnynek vagy nehézségnek tekintenek a fiatalságban, azok szinte egyáltalán nem térnek el attól, amiket akkor mondanak, amikor arról kérdezzük őket, hogy miért jó vagy miért rossz Pécsen fiatalnak lenni. Azt kiemelik Pécs kapcsán, hogy nyugodtabb viszonyokat biztosít a fiatalok számára, mint a nagyobb városok.

Azt viszont egyértelműen hátránynak érzik a városban, hogy kevesebb a munkalehetőség és kisebb a lehetőség a kibontakozásra.

A városhoz kötődés, maradási/elköltözési szándékok

A csoporttagok összességében szeretnek a városban élni. Érzelmi kötődésük van a városhoz, ilyen kötődéssel azok is rendelkeznek, akik nem a városban születettek, csak később költöztek ide, vagy tanulmányaik idején élnek itt. A városhoz kötődésnek azonban nincsen telített, véleménygazdag háttere, ezt inkább egy általános érzésként élik csak meg a fiatalok.

Az elköltözés ennek ellenére szinte mindenki számára elképzelhető, vannak, akik határozottan rendelkeznek ilyen tervekkel. A városban való maradás, vagy távozás kérdésében erőteljesen szerepet játszik a család több szempontból is. Azok, akiknek idős szülei vannak, akikről esetleg gondoskodni kell, azok ezt mindenképpen visszatartó tényezőként élik meg. A kisgyermekes szülők esetében azonban a gyerek már nem visszatartó tényező, a stabil jövő biztosításának lehetősége miatt ők elképzelhetőnek tartják az elköltözést. Ami őket visszatartja valamennyire az az, hogy ha az új lakóhelyükön nincsen még kialakult társadalmi kapcsolati hálójuk – nem élnek ott barátok, ismerősök, rokonok – így a gyereknevelés és a munka összeegyeztetését is bonyolultabbnak látják, mivel nincs egy olyan biztonsági háló, aki ebben tudna segíteni.

A várost jellemző ellentétpárok közül szinte mindegyikkel határozott véleményeket fogalmaztak meg a csoporttagok. Nem volt olyan tulajdonság, amelyet ne tudtak volna Pécs városával kapcsolatban értelmezni.

Hat olyan kifejezéspár volt, amiben a vélemények egyértelműen egy irányba húztak. A fiatalok határozottan abba az irányban gondolkodnak, hogy Pécs:

- személyes és nem személytelen
- nagy és nem kicsi
- színes és nem színtelen, nem szürke
- élő és nem holt
- fiatal és nem öreg
- drága és nem olcsó

Abban már jobban szórnak a vélemények, megoszlanak a két véglet között, hogy a város:

- zsúfolt vagy kihalt
- modern vagy ódivatú
- békés, nyugodt vagy nyugtalan
- gondozott vagy elhanyagolt

- kelethez vagy nyugathoz sorolható inkább
- fejlett vagy fejletlen
- lusta vagy szorgalmas
- érzékeny vagy érzéketlen
- homogén vagy heterogén
- egységes vagy széttörédezett
- szűkös vagy tágas.

Fiatalok lehetőségei és problémái Pécsen

Az oktatási lehetőségek terén Pécsen mindenképpen pozitívan ítélik meg a fiatalok, úgy látják, hogy mind a középfokú, mind a felsőfokú oktatás, mind a felnőttkori önképzés esetében a város lehetőségei ideálisak. Jelentős problémákat ezen a téren nem tapasztalnak.

A munkalehetőségek kapcsán azonban már látnak nehézségeket a fiatalok. A diákmunka esetében még valamivel jobb helyzetet érzékelnek, úgy látják, hogy diákként alacsonyabb presztízsű tevékenységeket lehet végezni, és ezekre van lehetőség a városban. A felnőttkori munka esetében viszont egyértelműen arra panaszkodnak, hogy nincsen megfelelő mennyiségű és minőségű munkalehetőség a városban. Nincsenek olyan munkahelyek, amelyek komoly karrierlehetőséget biztosítanak. Azt többen említették, hogy ezen a téren bizonyos mértékben fordulatot hozott az, hogy a járvány miatt teret nyert a távmunka (home office), és így elérhetővé, elvégezhetővé váltak olyan munkák, amelyekhez nem kell fizikailag jelen lenni. De ez csak egy kisebb csoport számára megoldás, mert a munkák többsége nem végezhető ilyen módon.

Pécs, mint lakóhely megítélése, erősen összefügg a munkalehetőségek, és ezen keresztül az anyagi lehetőségek megítélésével. Összességében a fiatalok szeretik a várost, de ezen a két területen tapasztalható nehézségek miatt vannak főleg fenntartásaik. Amit ennek kapcsán kiemelnek még problémaként, az a tömegközlekedés rossz állapota, a kerékpárutak hiánya és a köztisztasági problémák. Bár kisebb gyakorisággal, de előkerül a közbiztonság és a droghelyzet is mint probléma. Erről a két területről egyértelműen úgy beszélnek, hogy tudják, csak bizonyos városrészekben jelentenek ezek igazán problémát.

A gyereknevelés és családalapítás helyszínéként pozitívként emelik ki a fiatalok, hogy a város nyugodtabb, élhetőbb, mint a nagyobb települések. Azt azonban már nehezen élik meg, hogy szűkösebb a gyerekneveléshez, a családok életéhez szükséges szolgáltatások és a lehetőségek száma. A családok számára nehéz lehet megtalálni megfelelő kikapcsolódási lehetőségeket, a játszóhelyeket a gyerekeknek, valamint a fejlesztő foglalkozásokat, mint például a zene- vagy sportórát. A családalapítás kapcsán is előkerülő tényező, hogy a

munkalehetőségek száma is szűkösebb, mint másutt, ami nehezíti teszi a szülőknek, hogy eltartsák családjukat, és nehezíti teheti a gyereknevelést is. A szülőket és a gyermekvállaláson gondolkodókat az is nyomasztja, hogy gyermeküknek kevesebb lehetősége van, mint egy nagyvárosban élő gyereknek. A kis városokban a családok gyakran kénytelenek kompromisszumokat kötni.

A szórakozási és kulturális lehetőségek kapcsán megosztottak a városban élő fiatalok. Akik valamilyen módon kötődnek a helyi egyetemi élethez, azok pezsgőnek és élettelinek látják a kulturális és szórakozási lehetőségeket. Akik viszont nem kapcsolódnak a felsőoktatáshoz, azok jóval több problémát látnak ezeken a területeken. Úgy érzik, hogy vannak hiányosságok, a városban nincsenek meg teljes körűen azok a szórakozási lehetőségek, kulturális programok, amiket ők igényelnének. A kisgyermekes szülők e területek kapcsán is kiemelik, hogy egyenetlen a gyermekprogramok eloszlása a városban.

A város vásárlási lehetőségei kapcsán alapvetően pozitív véleményekkel lehet találkozni. A fiatalok úgy látják, hogy ami a hétköznapiakban szükséges, az kapható, elérhető a városban. Hiányérzetük azért nincs, mert amit nem tudnak közvetlenül Pécsen megvenni, azt online be tudják szerezni, így ezek is elérhetővé válnak számukra.

A problémák rangsorolásában egyértelműen az egzisztenciális, anyagi, munkalehetőségekhez kötődő nehézségek vannak az első helyen. Ezeket érzik a legégetőbbnek. Ezután következnek a lakóhelyhez köthető problémák: a közlekedés, a köztisztaság, a közbiztonság kérdései. A sort pedig a kulturális és szórakozási lehetőségek elérésével kapcsolatos kihívások zárják.

A problémák ilyen összetételét és rangsorát országosnak látják, nem gondolják, hogy az ország többi részén ennél jelentősen jobb, vagy más lenne a helyzet. Egyedül Budapestet kezelik kivételként. Az általános nézet az, hogy az anyagi lehetőségek ott jobbak, a kulturális, szórakozási lehetőségek is szélesebbek, ennek ellenpólusaként viszont azt említik, hogy főváros zsúfoltabb, kevésbé élhető, rosszabb közbiztonságú.

A helyi problémák kapcsán szinte kivétel nélkül úgy nyilatkoztak a fiatalok, hogy pénzzel meg lehetne azt oldani. Úgy látják, hogy ha több pénze lenne az önkormányzatnak, akkor jobb közszolgáltatásokat tudna nyújtani, ha több pénze lenne az embereknek, akkor a fizetőképes kereslet miatt a helyi szolgáltatások, lehetőségek is fejlődnének. Természetesen látnak olyan dolgokat is, amelyek szemléletbeli változást igényelnének: a kerékpárutak kapcsán

egyértelműen úgy látják, hogy ha az fontosabb lenne az önkormányzatnak, akkor a jelenlegi körülmények között is lehetne fejlődést elérni ezen a téren.

A Konceptió kapcsolódása a helyi koncepciókhoz, stratégiákhoz

Pécs Megyei Jogú Város Városfejlesztési Konceptió (2014-2030)

A városfejlesztési célkitűzések vonatkozásában a dokumentum számos fő irányelvet és -vonalat megfogalmaz, melyek számos ponton mutatnak egyezést a koncepció által kijelölt célokkal, irányvonalakkal, fejlesztési elképzelésekkel. Az egyik fő kapcsolódási terület az épített környezet fenntarthatóságának kérdése, mely igen lényeges dimenzióként jelenik meg a fiatalok életminőségének vonatkozásában. A közösségi közlekedés kérdése, a területhasználati kérdések, a közterületek állapota és az akadálymentesítettség foka a fiatalokat, mozgáskorlátozottakat és gyermekeseket érintő témakörök és fejlesztési területek, melyek fontosságát a Városfejlesztési Konceptió is kiemeli. Hasonlóan lényeges terület a közbiztonság kérdése, amely nem csak az idősök ellen elkövetett bűncselekmények magas számának visszaszorítása tekintetében bír kiemelt szereppel mindkét Konceptió szerint.

A Városfejlesztési Konceptió megfogalmazása értelmében egy nyitott város hatékonyan képes hasznosítani az erőforrásait és a megtermelt jövedelmeit igyekszik a saját erőforrásainak gyarapítására és minőségének javítására fordítani, így képes magas minőségű épített és természeti környezetet, minőségi közszolgáltatásokat, ez által pedig magas életminőséget biztosítani a polgárainak. Ettől válik fenntarthatóvá és részben függetlenné. A Konceptió értelmezésében a megújulás képessége szempontjából a fiatalok megtartása, a városba vonzása és minél magasabb munkaerőpiaci kompetenciákkal való felvértezése, a foglalkoztatásukat lehetővé tevő munkahelyteremtés, a gyermekvállalási kedv erősítése jelentik a megoldás irányát.

Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (2021-2027)

A Városfejlesztési Stratégia több ponton emeli ki Pécs, mint térségi központ, szolgáltatási felelősségét és ennek a szerepnek az ellátásában való megerősítését, ezirányú fejlesztésének szükségességét, mely szintén egybevág a koncepció fejlesztési elképzeléseivel, továbbá több ponton visszaköszönő elem a Városfejlesztési Stratégia esetében a humán szolgáltatások komplex fejlesztésének szükségessége, mely teljes mértékben egyezik a koncepció által megfogalmazottakkal. A város fejlesztésére irányuló stratégia kiemeli, hogy a fiatalok és az

időskorúak arányát rontó tényező a várható élettartam növekedése is megfigyelhető a településen, amely egy oldalról öröndetes tény, más oldalról azonban felhívja a figyelmet a város által nyújtott szolgáltatási igények (egészségügy, oktatás, helyi közlekedés, akadálymentesített közterületek, pihenőzónák kialakítása, stb.) arányeltolódására is, amellyel mind a városfejlesztési stratégia időhorizontján számolni kell, mind pedig beemlni ezen elképzelést a szolgáltatási paletta fejlesztését meghatározó koncepció következő évekre vonatkozó célkitűzései közé.

Lakásgazdálkodási koncepció (2022-2026)

Az ifjúsági koncepció illeszkedik a város lakásgazdálkodási céljaihoz, mely a város lakói számára teszik elérhetővé a megfizethető lakásokat és alkalmazkodik a mindenkori társadalmi és életmódbeli változásokhoz, figyelembevéve a város területi adottságait. Ez alatt értve a lakáshoz jutás elősegítését, a lakáshiány kezelését, a megfizethetőség biztosítását. A lakáspolitikai elgondolások illeszkedése az Ifjúsági koncepcióhoz biztosítja a fiatalok lakáshoz jutásának elősegítését és prioritásként történő kezelését.

Civil Koncepció (2022-2026)

Az ifjúsági koncepció épít a városi civil koncepcióban megfogalmazott célokra. Különösen szükséges a hatékony közfeladat-ellátás érdekében az ifjúság területén tevékenykedő valamennyi szereplő működési sajátosságainak, struktúrájának, erőforrásainak és fejlesztendő területeinek tudatosítása, s ennek bázisán – tevékenységterületenként - együttműködési, fejlesztési elképzelések megfogalmazása, ösztönzése és támogatása.

Ebben a tekintetben az Önkormányzat célja – a város közösségi és közszolgáltatási feladatainak minél magasabb színvonalon és hatékonyságban történő ellátása – ehhez a közösségi szükségletek és feladatok ellátásában részt vevő valamennyi szereplő, így az ifjúsági feladatokat ellátó szervezetek hatékony együttműködése, partnerszerepben megvalósuló közös munkája szükséges.

Ennek eredményeként az Önkormányzat civil ifjúsági szervezetekekel, partnerekkel való együttműködése, a város közösségi és közszolgáltatási feladatainak hatékony ellátása szempontjából - stratégiai feladat.

Így mindkét dokumentumban támaszkodni kell a város közösségi, közszolgáltatási feladatainak ellátásában részt vállaló állami, önkormányzati intézmények, illetve a nonprofit szektor különböző tevékenységi területen működő szervezetek együttműködésének módjaira és formáira.

Helyi Esélyegyenlőségi Program (2023-2027)

További fontos szempont a koncepció kialakítása során a Helyi Esélyegyenlőségi Programban (a továbbiakban: HEP) megfogalmazott alapelvek figyelembevétele. A HEP-ek fő célkitűzései az esélyegyenlőség folyamatos érvényesítése a különböző önkormányzati jogi aktusokban, intézkedésekben, valamint a hátrányos helyzet csökkentése, megszüntetése és a megkülönböztetés mentes gondolkodás erősítése. A HEP-ben megfogalmazottak a szolgáltatások fejlesztését ennek a szemléletnek megfelelően vizionálják. Különösen szerencsés helyzet, hogy jelenleg Pécs városában az Idősügyi Koncepció és a HEP készítése, megújítása egyszerre, egy időben zajlott, így a két dokumentum közötti szinergiák megteremtése optimálisan kivitelezhető volt.

Szociális Szolgáltatástervezési Koncepció

Pécs Városának 2021-ben készült Szociális Szolgáltatástervezési Koncepciójának elsődleges célja, hogy a város lakói számára elérhetőek legyenek a szociális biztonságot garantáló, a jogszabályokban meghatározott ellátási formák. A dokumentum kiemelt célja, hogy a szociális ellátások és szolgáltatások működése magas színvonalon feleljen meg a szakmai kritériumoknak, eredményes, hatékony szolgáltatásokat nyújtson az ügyfeleknek, a társadalmi egyenlőtlenségek csökkenjenek, valamint minél magasabb szinten érvényesülhessen a szolgáltatások megvalósulása során az egyenlő hozzáférés elve és egyéb kiemelkedően fontos szolgáltatási alapelvek. A koncepció az aktuális társadalmi helyzetkép és a szolgáltatási struktúra állapotának felmérése során szerzett információkból kiindulva középtávon rögzíti azokat az irányokat, elveket és intézkedéseket, amelyek biztosítják a helyi szociális ellátórendszer fenntarthatóságát, valamint kiszámíthatóságát, a szolgáltatási minőség folyamatos megőrzésének és javításának lehetőségét.

Következtetések

A fenti helyzetelemzés, a fókuszcsoportokban megfogalmazottak, s a kapcsolódó stratégiai dokumentumokban leírtak egyértelműen mutatják, hogy a fiatalok helyzetének alakítása komplex feladat, melynek központi kérdése a fiatalok „jólétét” befolyásoló területek fejlesztése. Ezek közül talán legnagyobb hatással az adott település és annak környezetének gazdasági fejlettsége és a helyi közpolitikai környezet minősége. Ebben a tekintetben megpróbáltuk objektív indikátorokkal bemutatni azokat a hatásokat, melyek egy város állapotát kifejezhetik. Így figyelembe vettük a város gazdasági és munkaerőpiaci (foglalkoztatottság, munkanélküliség, jövedelem stb.) helyzetét, valamint a közszolgáltatásokkal (alap, közép-

szak- és felsőoktatás stb.) való helyzetét. Az adatokból látható, hogy a gazdasági jellemzők szoros korrelációt mutatnak a kiszámíthatóság és a fejlődés között. Hasonló kapcsolat látható az oktatás és munkaerőpiaci helyzet között azzal az eltéréssel, hogy önmagában az oktatás fejlettsége még nem biztosítja a helyi munkaerőpiaci helyzet javulását, ha a helyi gazdaság nem képes a jó képességű fiatalok számára megfelelő minőségű és jövedelmezőségű munkahelyeket kínálni.

Így az alaphelyzet a koncepció céljainak kialakításában nem egyértelmű. Mint azt az alábbi SWOT-analízis is jól szemlélteti:

SWOT-analízis	
BELSŐ	
Erősségek	Gyengeségek
- Kialakult, jól működő oktatási rendszer. Erős oktatási infrastruktúra - A felsőoktatás jelenléte lehetővé teszi a tudásintenzív vállalkozások vonzását - Kialakult és működő személyes szociális szolgáltatási (bölcsődék, nevelési tanácsadó; gyermekjóléti szolgálat) és támogatási (ösztöndíj, első lakáshoz jutási támogatás stb.) rendszer - A város számos humán szolgáltatási területét kizárólag civil szervezetek képviselik, s további szolgáltatási, feladat-ellátási területeken pénzügyileg is – a civil szervezetek adják az adott terület finanszírozásának bázisát; - Országos adatokhoz képest magas a fiatalok körében az önkéntesség támogatása. - Sok civil szervezet, jelentős közösségi élet. - A városi civil szektor sokszínű, s szinte valamennyi humán tevékenységterületen képviselteti magát - Jelentős a civil szervezetek pályázati aktivitása, így forrásszerző képessége - Humán szolgáltatások területi egyenlőtlensége különösen a hátrányos helyzetű családok (elsősorban a mélyszegénységben élő, és roma származású családok) esetében megnehezíti azoknak az alapvető fontosságú szolgáltatásoknak az igénybevételét, melyek a	- Folyamatosan csökken a fiatalok, köztük az általános és középiskolás korúak száma és aránya - A pécsi fiatalok alacsony gyermekvállalási kedve, mind a hajlandóság, mind pedig a tervezett gyerekszám tekintetében - Az önkéntesség kevés szervezet között oszlik meg - A fiatalokra irányuló tevékenységekben a stratégiai elképzelések hiánya - Hiányzik a valamennyi civil szervezet partnerszerepben megvalósuló hatékony együttműködése - A városi civilek szolgáltatói szerepköre fejletlen; - A hátrányos helyzetű életút ismétlésének veszélye - A gyermekek számára kiépített közösségi terek eloszlása egyenletlen a városban, sok a leromlott, elhanyagolt játszótér. A speciális igényű, fogyatékkal élő gyermekek számára nem biztosított az egyenlő-, akadálymentes hozzáférés ezekhez a közösségi terekhez. - Kevés a támogatott lakhatási lehetőség, az önkormányzati lakásállomány egy része pedig nagymértékben leromlott fizikai állapotú. - Az oktatás területén (különösen mélyszegénységben élő, romaszármazásúak és fogyatékkal élők esetében) jelenlévő esélyegyenlőtlenségből fakadó hosszútávú hátrányok felnőttkorban gyakran

hátrányok kompenzálásával csökkentenék az egyenlőtlenségeket. - A megyében a legmagasabb a felsőfokú végzettséggel rendelkező álláskeresők száma - A nonprofit működés kiterjed szakmai színvonala - Aktív részvétel a hazai és nemzetközi együttműködésekben, projektekben	eredményeznek halmozottan hátrányos helyzetet és hozzájárulnak a társadalmi kirekesztődéshez. - Az iskolai felkészítés és a munkahelyi elvárások közötti diszkrépancia (a fiatalok nagy százaléka nem a piaci igényekhez igazodó tudással, szakképzettséggel, kompetenciákkal rendelkezik - A fővárosba vagy külföldre távozó képzett munkaerő növekvő aránya; - korlátozott munkalehetőségek - rendkívül magas a megyét elhagyó frissdiplomások száma; - vidéki település sajátosságai - Szakadék a szakmai tudás kereslete és kínálata között - helyi szakképzés gyengesége
--	--

KÜLSŐ

ESÉLYEK	VESZÉLYEK
- nagyváros, jó ellátottsággal, de a nagyvárosi problémák nélkül - Ifjúsági Kerekasztal vagy Városi Diáktanács létrehozása és az ifjúságot érintő kérdésekbe való bevonása - A civil szféra szolgáltatási képességeinek és kapacitásának fejlesztése, támogatása – egyfajta szolgáltató civil szektor megerősödése – elsősorban a legalább közepes szervezeti mérettel rendelkező civil szervezetekkel való együttműködésben; - Speciális részfeladatokra kiképzett, mobilizálható, önkéntesek számának növelése. A városi feladatellátásba is. - A munkaerőpiacra való bejutás esélyeinek növelése (pályaválasztásra, munkavállalásra való felkészítő programok) - Befektetések ösztönzése, új munkahelyek létrehozása - Turizmus-vendéglátásban rejlő potenciálok kiaknázása - A szocializációs hiányok kompenzálása; - Az oktatási kirekesztődés felszámolása, az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítése a közoktatásban - Tanulást, munkavállalást motiváló minták pótlása - Egyetem jelentette tudományos háttérre alapozott K+F fejlesztések	- Az oktatási és szociális rendszeren túlmutató ifjúságpolitikai feladatok törvényszintű szabályozásának hiánya - Ifjúsági feladatok ellátásának alulfinanszírozottsága, központi támogatások szűkülése; - A szektorközi, partnerségen alapuló együttműködések nélkül – ellátatlan, vagy részlegesen ellátott, illetve alacsony hatékonysággal ellátott közösségi és közfeladatok a városban - A kötelező feladatok ellátásánál a normatívák nem fedezik a kiadásokat - Országos koncepciók hiánya, illetve a központi prioritások hiánya - A szegregált városrészekben és iskolákban kevésbé érvényesül a közösség húzóhatása, csökken a tanulási motiváció, erősödik a lemorzsolódás. - Demográfiai csökkenés, elöregedés - A városi vándorlási egyenleg csökkenése folytatódik, a felsőfokú végzettségűek tömeges elvándorlása nem változik meg - A pénzügyi nehézségek állandósulása, lassuló fejlődés - Gazdasági visszaesés, melynek hatására a munkanélküliség és a fiatalok sikeres

- Pécsre települő cégek munkaerőigényeinek ismerete
- A pécsi járás befektetésösztönzése során magas tudásigényű vállalkozások vonzása
- A betelepülő cégek számára a helyben történő kutatás-fejlesztés támogatása
- A szakképzés átszervezése, megerősítése, a helyi fiatalok szakképzés felé történő orientációjának biztosítása
- A szegregált városrészekben található köznevelési intézményekben tanító pedagógusok érzékenyítése, ezáltal is csökkenteni a lemorzsolódást.
- Az anyagi helyzetből fakadó hátrányok mérséklése, tompítása.
- emberléptékű lakóhely kialakítása
- Az önkormányzati lakásgazdálkodás megújítása kapcsán 2021-ben felmérésre került a teljes lakásállomány. Az eredmények ismeretében készült el a lakásgazdálkodási koncepció, amely kijelöli azokat a célokat, amelyeket szeretnénk megvalósítani a pécsi lakhatási mobilitás fejlesztése érdekében. A lakáskonceptió elfogadását követően a szociális bérlakásgazdálkodás új alapokra helyeződik, remélhetőleg jobb hozzáférést biztosítva a nem piaci alapú lakhatási alternatívákhoz
- Megfizethető lakásállomány létrehozása a különböző jövedelmi helyzetben lévő háztartások részére
- A 4000 lakásos bérlakásállomány racionalizálása révén hatékonyabb, gazdaságosabb és áttekinthetőbb lakásgazdálkodás és -üzemeltetés
- A városfejlesztési projektek fizikai beruházásainak tervezésénél figyelembe kell venni a célcsoport speciális szükségleteit, prioritásként kezelve az akadálymentesítést

munkaerő-piaci integrálása bizonytalanná válik

- A gyenge szolgáltatói szerepkör konzerválása a rövid távú gondolkodás, az akció típusú cselekvések (kvázi projektszemlélet) meggyökerezését eredményezi – ami nehézséget jelent a hosszú távú, fenntartható problémakezelés kultúrájának kialakításában;
- Az ifjúsági korosztályok társadalmi részvételének gyengülése, az önkormányzati döntéshozatali folyamatokból való kizárása vagy ellehetetlenítése
- A konszenzuson alapuló helyi fejlődés, fejlesztés prioritásainak hiánya miatt a rétegszintű koncepció nem tud illeszkedni egy koherens városstartégiához

Pécs az egyetemen tanuló külföldiek szemével

Egy ifjúsági koncepció nem tekinthet el attól a körülménytől, hogy nem csak a város fiataljainak véleményét veszi figyelembe venni, hanem azokét is, akik tanulmányi célzattal hosszabb-rövidebb időt töltenek el a városban. A Pécsi Tudományegyetem nem csak a város és Baranya vármegye legnagyobb intézménye, hanem egyben jelentős regionális és nemzetközi szereplő is, így ebben a minőségében évről-évre egyre jelentősebb számú külföldi hallgató választja tanulmányainak célpontjává. Az egyetem különösen 2014-től kezdett egyre jelentősebb mértékben nemzetköziesedni, mely révén mára közel 6000 külföldi diák tanul a városban. Ez a rendkívül rövid idő alatti növekedés nem csak az egyetem számára jelent kihívást, hanem a városnak is. Ennek kezelésére az egyetem szinte folyamatosan monitoringozza a hallgatókat, így nem csak az egyetem készülhet fel a hallgatói igények kielégítésére, hanem a város is, hiszen a külföldi diákok beiskolázása nem csak a vármegyének és az egyetemnek fontos, hanem Pécs városának is, hiszen mind gazdasági, mind pedig kulturális szempontból jelentős változásokat indukálhatnak az itt tanuló fiatalok. A nemzetközi versenyhelyzet miatt is egyre nehezebb a külföldi diákok beiskolázásának kedvező légkört biztosítani, így nagyon fontos, hogy az egyetemi és városi döntéshozók számára megbízható, releváns információk álljanak rendelkezésre. Ezt elősegítendő 2015, 2016, 2019 és 2020 után 2021-ben már hatodik alkalommal került sor az egyetem megrendelésére egy elégedettségi kérdőíves felmérés elvégzésére a Pécsi Tudományegyetemen tanuló külföldi hallgatók körében. A kutatás arra törekedett, hogy a korábbi tendenciák meglétét, változását vizsgálja, valamint, hogy feltárja az esetleges új igényeket is.

A Pécsi Tudományegyetemen tanuló külföldi hallgatók körében a vizsgálat 2021 júniusában folytatott kérdőíves megkérdezés négy fő kérdéskörre kereste a választ¹⁶:

- Mi a véleményük a külföldi hallgatóknak a Pécsi Tudományegyetem által nyújtott szolgáltatásokról?
- Mi a véleményük a külföldi hallgatóknak általánosságban az egyetemről, a városról és az országról?
- Mi a véleményük a külföldi hallgatóknak arról az akadémiai programról, amelyben részt vesznek?

¹⁶ Forrás: Sipos Norbert – Kovács Szilárd: A külföldi hallgatók elégedettségének felmérése 2021. Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2021. Köszönöm az egyetemnek az adatok rendelkezésre bocsátását.

- Mi a véleményük a járványhelyzet során felmerült oktatási, szolgáltatási akadályok kezeléséről a Pécsi Tudományegyetemen?

A 2021-es felmérés során 26,1%-os válaszadási arány született, ami 911 fő válaszadását jelenti.¹⁷

Az egyes küldőországok esetében azonban olyan kevés volt a válaszadók száma, hogy az elemzők eltekintettek az adatok minden egyes, a mintában szereplő ország szerinti elemzésétől, és a válaszadók földrajzi megoszlásában bizonyos csoportosítást is végrehajtottak. Így csak azokra az országokra végeztek külön számításokat, amelyekből legalább 30 válaszadó szerepelt a mintában. Ez 9 különböző országot jelentett, amelyek együttesen a válaszadók csaknem felét (451 fő) tették ki. A fennmaradó országok válaszadóit két csoportba sorolták: az egyik csoportot a „külön nem elemzett európai országok”, míg a másikat a „külön nem elemzett nem európai országok” alkotják. Az így elvégzett rendezés után a minta küldőország szerinti megoszlása a következőképpen alakult.

A 2015-ös, a 2016-os, a 2019-es és a 2020-as és 2021-es vizsgálatához hasonlóan a kérdőív véleménykutatási részében a hallgatókat először általánosságban kérdezték meg az országgal, a várossal és az egyetemmel kapcsolatban. Véleményüket egy ötfokú skálán fejezhették ki, ahol az 1-es a nagyon rossz, az 5-ös a nagyon jó véleményt jelenti. A válaszadók mindegyik vizsgálati évben mindegyik tényezőt átlagosan közel 4-esre értékelték. Érdekes kiemelni, hogy a legkedvezőbb átlagos megítélés Pécs városához (3,93; 3,86; 3,92; 4,05, 4,09), a legkedvezőtlenebb pedig a PTE-hez (3,73; 3,74; 3,72; 3,87, 3,89) kötődik. Az egyes tényezőknél a vizsgálati évek mentén nem mutatható ki lényeges eltérések, bár a 2021-es vizsgálat során mind a város és az egyetem is a legmagasabb átlagot érte el.

5. táblázat Általános vélemény az országról, a várossal és az egyetemről (2015, 2016, 2019, 2020, 2021)

Általános vélemény Magyarország		Magyarország	Pécs	Pécsi Tudományegyetem
2015	n	379	379	376
	skála átlag	3,8	3,9	3,7
2016	n	415	416	416
	skála átlag	3,8	3,9	3,7
2019	n	627	632	628
	skála átlag	3,8	3,9	3,7

¹⁷ A kitöltési arány mellett fontos szempont volt a minta reprezentativitása, melyet elsősorban kari és nemzeti szempontból vizsgáltunk. A jelen kutatás során a reprezentativitási szempontok maradéktalanul érvényesítésétől el kellett tekintenünk, így nem alkalmaztunk súlyozást.

2020	n	925	932	928
	skála átlag	4,01	4,05	3,9
2021	n	881	888	898
	skála átlag	3,9	4,09	3,89

Forrás: Sipos – Kovács, Pécsi Tudományegyetem, 2021

A négy vizsgált tényező közül Pécsről vélekednek a legkevesebben (1,1%) és az akadémiai programjukról legtöbben (4,2%) nagyon negatívan, emellett leginkább pozitívan Pécsről (38,7%) és az egyetemről (35,5%) vélekednek a kitöltők. A szélsőségesen negatív véleményt alkotók aránya 2020-as felméréshez képest jelentősen nőtt, ugyanis 2,9%-ról 4,2%-ra emelkedett. A válaszadók országonkénti kis elemszáma miatt részletes elemzést csak a korábban meghatározott 9 országra érdemes végezni. Ezek alapján a rangsor Németország, Kína, Jordánia, Irán, Pakisztán, Norvégia, India, Nigéria, Törökország. 2020-ban Németország, Kína, Jordánia, Irán, Pakisztán, Norvégia, India, Nigéria, Törökország, 2019-ben Németország, Irán, Jordánia, Kína, Pakisztán, Norvégia, Nigéria, India és Szíria kerültek vizsgálatra. A 2016-os vizsgálat során Németország, Irán, Kína, Jordánia, Norvégia és Törökország került be a vizsgálatba. A 2021. évi kutatás során vizsgált országok megegyeznek a 2020. év során vizsgáltakkal. Ennek köszönhetően a legjelentősebb küldőországok jellemzői összehasonlíthatók a korábbi eredményekkel. Magyarország, Pécs és a PTE általános megítélésében a pakisztáni, kínai, és jordániai hallgatók egyöntetűen az átlagnál pozitívabban, míg az iráni és a norvég hallgatók az átlagnál negatívabban vélekedtek. A német hallgatók általában negatívabb véleményt fogalmaznak meg a minta átlagánál, ez alól egyedüli kivétel esetükben a város, amelyet az átlagosnak ítélt meg. A török hallgatók viszont az átlaghoz képest általában pozitívabb véleményen voltak. A 2016-os eredményekhez képest az iráni hallgatók körében, bár még mindig az egyik legnegatívabb véleménnyel rendelkeznek, de a korábbi 2,8-as átlaghoz képest az idei felmérésben már 3,33-ös átlagot ért el az egyetem. A norvég és a német hallgatók véleménye jelentősen nem változott az egyetemről és az országról, ugyanakkor a norvég és a német hallgatók a várost jobbnak látják az elmúlt évekhez képest. A jordániai és a kínai hallgatóknál mindhárom vizsgált tényező magasabb értéket mutat, mint 2016-ban. Összeségében ez alapján az egyetem megítélése a legfontosabb küldőországokban javult vagy stagnál az elmúlt időszakban.

Megkérdeztük azt is, hogy mennyire ajánlanák barátaiknak külföldi tanulás céljából Magyarországot, Pécsét, a PTE-t, illetve választott szakjukat. Az ötfokú skálán adott válaszok fontosabb középértékeit a korábbi kutatás eredményeivel összevetve látható, hogy 2020-hoz képest az itt tanuló diákok szívesebben ajánlják az egyetemet és a várost. A 2021. évi

felmérésben három tényező (Magyarország, Pécs és a Pécsi Tudományegyetem) esetén is a módusz 4-es volt. Vagyis a 4-es érték volt a leggyakrabban előforduló választás az ötfokú skálán. Az ajánlás sorrendjének első helyén Magyarország és a város áll, amelyet a PTE követett, a rangsor végén az akadémiai program szerepel.

Ajánlások, javaslatok

Pécs Ifjúsági Konceptiója a 2023-2027-ig tartó öt éves időszakra vonatkozóan fogalmaz meg különböző stratégiai célokhoz illeszkedő javaslatokat, intézkedéseket, célszerű azonban a koncepció helyzetének folyamatos felülvizsgálata, igény szerinti korrekciója, illetve kiegészítése az aktuálisan jelentkező igények, szükségletek, kérdések, problémák, jelenségek és az ezekre reflektáló válaszok, illetve javaslatok alapján. Az aktuálisan jelentkező kihívások, változások leképezésére, illetve Pécs MJV települési és társadalmi struktúrájának differenciáltságából, eltérő karakterisztikájából adódó fejlesztési szükségletek és intézkedések meghatározása céljából az időszakosan elvégzett kutatások mellett ugyancsak célszerű az egyes városrészekre, valamint ifjúsági célcsoport szegmensekre (így például az egyre növekvő számban Pécsen élő külföldi hallgatókra) fókuszáló vizsgálatok lebonyolítása.

Mint a helyzetelemzés és következtetések, valamint a korábban készült Ifjúsági Konceptiók is kiemelik, hogy a fiatalok életére és városban tartására alapvetően négy célkitűzés fogalmazható meg. Ezek közül az első a város gazdasági helyzetének, térségbeli szerepének növelése, erősítése; a második, de az elsőből következik, a szakképzés és oktatási rendszer átalakítása, súlypontjainak megtalálása a fiatalok versenyképességének növelése érdekében; a harmadik a város élhetőségének (lakhatási, szolgáltatási stb.) funkcióinak folyamatos javítása. Végül a fiatalok véleményének, döntés-előkészítésben való érdekelttségének megteremtése. A célkitűzések végrehajtása azonban nem csupán az önkormányzat feladata (bár mint integrátor, koordinátor vagy akár kezdeményező, kiemelkedő szerepe lehet), hanem a város fejlődésében érdekelt valamennyi szereplő közös munkájának eredménye kell legyen.

A város ebben a tekintetben két akár szélsőséges „potenciállal” rendelkezik. Az egyik egy „periférikus” gazdasági környezet, ami romló munkaerő-piaci jellemzőkkel, alacsony hozzáadott értéket előállító iparágakkal, vállalkozásokkal rendelkezik, amely elsősorban a középfokú végzettséggel rendelkezők számára nyújt munkalehetőségeket. A másik pedig egy tudás alapú felsőoktatási intézményi struktúra, mely képes jelentős minőségű és hozzáadott

(K+F) értéket, teljesítményt nyújtani. Ennek ellenére a két potenciál nem igazán találkozik, így nem képes szinergiát képezni és változást indukálni.

A megoldandó feladatok a következők lehetnek:

1. A gazdasági feltételrendszer javítása

- Munkahelyteremtő beruházások támogatása; a helyi gazdaság és vállalkozások élénkítését célzó kezdeményezések keretében kiemelten szükséges támogatni a munkahelyteremtő, valamint a fiatal munkavállalók alkalmazását elősegítő beruházásokat. Különösen a hazai tulajdonú kis- és közepes vállalkozások fejlesztését kísérő foglalkoztatás-bővítés kedvezhet a helyi foglalkoztatás bővülésének, a munkanélküliség csökkenésének. Így elsősorban azokat a vállalkozásokat érdemes támogatni, amelyek vállalják, hogy a státuszhoz juttatás során előnyben részesítik a fiatal pályakezdőket.
- Alternatív, atipikus foglalkoztatási lehetőségek biztosítása a munkaerőpiacon hátrányt szenvedő fiatal célcsoportok számára. Az elsődleges munkaerőpiacon hátrányt szenvedő fiatal csoportok – köztük a pályakezdők, fogyatékkal élők, megváltozott munkaképességűek, roma kisebbséghez tartozók – helyzetének javítása érdekében fontos az alternatív, atipikus foglalkoztatási lehetőségek kiszélesítése, illetve a másodlagos munkaerő-piacon védett státuszok, munkahelyek létrehozásának és fenntartásának támogatása a munkaadók ösztönzése révén. A pályakezdők, fogyatékkal élők, megváltozott munkaképességűek, roma kisebbséghez tartozók lehetőségeinek feltérképezése és súlypontok meghatározása és kialakítása önálló koncepció kidolgozása során történhetne
- Fiatalok vállalkozóvá válásának elősegítése; az aktív munkaerő-piaci eszközök között szerepel a vállalkozóvá válás támogatása, amely az ambíciózus, innovatív fiatalok önfoglalkoztatóvá válását segítheti elő inkubációs vagy co-working munkahelyek segítségével. Ebben segítséget jelenthet a vállalkozási ismeretek képzés során történő elérhetősége, a vállalkozás indításához esetleg szükséges induló tőke pályázat útján történő biztosítása, adókedvezmények vagy kedvezményes iroda biztosítása, illetve telephely biztosításával.
- Munkaerő-piaci tapasztalat szerzés támogatása; hathatós intézkedést jelenthet a gyakornoki álláshelyek kialakításának támogatása, amelyek keretében a fiatal pályakezdők fontos munkahelyi tapasztalatokra tehetnek szert, megalapozva ezzel munkahelyi szocializációjukat. Látogató központok kialakítása, a munkatapasztalat szerzés támogatása mellett célszerű a mintaadó, példaértékű foglalkoztatók esetében a

látogatókat, érdeklődőket fogadni képes, az álláslehetőségeket, tevékenységeket, a céget együttesen bemutató kapacitások bővítése.

- Munkaerő-piaci tájékozódást elősegítő integrált infokommunikációs rendszerek kialakítása; a tájékoztatási hatékonyság növelése érdekében fontos, hogy folyamatos fórumokon, így például állásbörzéken és elektronikus felületeken, honlapokon, valamint kiadványokban közvetlenül elérhetővé váljanak az elhelyezkedési lehetőségeket tartalmazó ténylegesen fontos információk és a kapcsolódó döntések meghozatalát megkönnyítő, valamint a munkaerő-piaci integrációt elősegítő szolgáltatás-igénybevételi lehetőségek. Ezért mindenképpen indokolt a differenciált kommunikációs csatornák és módzatok alkalmazására épülő, segítő-támogató és egyszerre tájékoztató funkciójú, komplex infokommunikációs rendszerek kialakítása, telepítése és működtetése a városban.
- Felkészítő és további foglalkoztatási programok megvalósítása; az álláskeresőket felkészítő és tranzit foglalkoztatási programok ugyancsak nagymértékben szerepet játszhatnak a várost érintő pályakezdő-, illetve strukturális munkanélküliség csökkentésében.
- Az önkormányzat és a városban jelen lévő képzési intézmények (szakképző és felsőoktatási), valamint a munkaadói szervezetek közötti kooperáció erősítése;
- A városi, térségi beruházásokban közreműködő szereplők (minisztériumok, parlamenti képviselők, vállalati vezetők) közti rendszeres egyeztetések megvalósítása. Valódi *partnerségi viszony* kialakítása a döntéshozók, tervezők és a helyi lakosság, civil szervezetek között. Hogyan és miként történjen a helyi társadalom bevonása a hatékony döntés-előkészítési és tervezési folyamatokba. (*tervezési folyamat társadalmasítása*)
- A Város és a magánszektor együttműködése a közszolgáltatási szektorban is fontos a hiányzó fejlesztési források, valamint vállalkozói szektorból bevonható kompetenciák okán, azonban csak a kockázatok és a hozamok kiegyensúlyozott allokációja mellett. (PPP, szabályozott ingatlanbefektetési társaság, helyi KKV-k bevonása stb.)

2. Szakképzés és oktatási rendszer átalakítása, súlypontjainak megtalálása

- A fiatalok munkavállalásra való felkészítésének biztosítása a tanuló-, illetve hallgatói időszak alatt; a fiatal pályakezdő munkanélküliek számának alakulása visszatükrözi a mindenkorin munkaeerőpiac állapotjellemzőit, hatást gyakorol a társadalmi, gazdasági fejlődésre. A pályakezdők munkaerő-piacra való belépésének elősegítése a

foglalkoztatáspolitikai egyik meghatározó feladata. A fiatal pályakezdekők munkaerőpiaci felkészítését már az oktatási, képzési időszakban meg kell kezdeni.

- Az oktatás kimeneti- és a munkaerőpiac bemeneti oldalának hatékonyabb egymáshoz illesztése. A városban működő képzéssel foglalkozó intézmények (egyetem, középiskolák, szakképző intézmények. Szakképzési Centrum, PBKIK, a KLIK) részvételével munkaerő-piaci fejlesztési és koordinációs egyeztetési fórum létrehozása. A fórum létrehozásával lehetővé válna, hogy a képző intézmények oktatási kínálatának kialakításában a jelenlegihez képest sokkal nagyobb és közvetlenebb szerepet töltsenek be a gazdaság, a vállalkozások, a munkaadók, a kormányzati gazdaságpolitika helyi és országos igényei, preferenciái.
- A Szakképzési Centrum szerepének további növelése; a felnőttképzésben és az iskolarendszeren kívüli képzésben. Cél, hogy speciálisan fiatalok képzési igényeire reflektáló városi képzettségi háló szülessen, amely révén a felmerülő képzési igények széles skáláját le tudja fedni a rendelkezésére álló saját technikai-műszaki és humán kapacitásai révén. Ez által a szakképzési centrum összekötő szerepet játszhatna a piac és a képző intézmények között.
- A korábban Városi keretek között működő pályaválasztási tanácsadó rendszer tevékenységének erősítése és fejlesztése. Ebben lényegében a Baranya Megyei Szakképzési és Pályaválasztási Bizottság, a Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara, a Klikk, a Pécsi Tudományegyetem és a Szakképzési Centrum tevékenységének koordinációjára kerülne sor, ami az oktatási rendszer és a munkaerőpiac által generált igények és szükségletek, valamint a képzési és átképzési lehetőségek összehangolását célozná meg. Itt külön tekintettel kell lenni a képzési rendszerbe belépők pályaaorientációjának vizsgálatára, pályaválasztásának támogatására, a pályairányításra, pályaválasztás városi keretek között történő működtetésére.
- Az oktatási-képzési intézményekben folyó tevékenységeket célszerű közvetlen módon kiegészíteni azáltal, hogy a szakmák és foglalkozási lehetőségek széles köre minden diákkal, tanulóval megismertetésre kerülhessen. Megfelelő alkalmat teremthet a tanulók célzott foglalkozásokon való részvételének ösztönzése (például a munkaadók, üzem- illetve gyárlátogatások), a mindenkorai munkaadói igényeket felvonultató fórumokon (például állásbörzéken, bemutatókon, nyíltnapokon) való részvétel elősegítése. Ezek célja, hogy segítsék az egyéni munkaerőpiaci ismereteinek szélesítését, az élethosszig tartó tanulás fontosságának tudatosítást.

3. A város élhetőségének (lakhatási, szolgáltatási stb.) javítása

- városi **decentrumok** (Pl. Belváros, keleti városrész, Kertváros, Uránváros, mecseki részek, stb) fejlesztése, melyek révén:
 - A decentrumok növelik a hozzáférés lehetőségét (egészségügy, kultúra, oktatás, szabadidő, sport, színház, mozi, kiállítások – ha kell, meglévő intézmények funkcióbővítésével).
 - Megteremtik a leszakadt és leszakadó városrészek lakosságának hozzáférését a városi kulturális intézmények által szervezett kulturális-közösségi programokhoz.
 - Célszerű a decentrumokban működő városrészi civil szervezetekre építeni (civil – önkormányzati együttműködés alapján).
 - Lehetővé válhat a fenntartható városfejlesztés és fenntartható társadalom szempontjából fontos kérdések (közlekedés, szén-dioxidkibocsátás-csökkentés, elérhető egészségügy, szabadidős tevékenységek) megvalósítása.
 - A tömegközlekedési igények felmérése és igényekhez igazítása folyamatos.
- A város népességének megtartásához, lélekszámának esetleges növeléséhez nagyon fontos a fiatalok városban tartása, illetve ide vonzása. A családalapítás előtt álló, képzett fiatalok és a korlátozott jövedelemmel rendelkező állami alkalmazottak lakásigényét a jelenlegi kormányzati politika nem veszi figyelembe. Ezért olyan lakáspolitikát kell kialakítani, amely élhető környezetet tud biztosítani, és vonzóvá tudja tenni Pécs városát. Ennek elérése érdekében szükséges feladatok:
 - A bizalom megteremtése az önkormányzat és a lakosság között ezen a területen is elengedhetetlen.
 - A különböző jövedelmi csoportok számára a lakhatás megfizethetőségét a bérlakásszektor megfelelő stratégiája tudja a leghatékonyabban biztosítani.
- Fiatal szakemberek megtartása érdekében célszerű egyedi megoldások alkalmazása, így például volt ipari, kereskedelmi ingatlanok átalakításával, telek-eladási akciókkal, más innovatív megoldásokkal gyorsabban, olcsóbban és sikerebben lehet kielégíteni a fiatalok piaci igényeit.
- Olyan beavatkozások és informatív felületek kialakítása, melyek elősegítik a befagyott lakásállomány megmozdulását és elindíthatják a lakásmobilitást.
- A fiatalok esetében külön támogatni szükséges a lakhatás biztonságát, a lakhatási lehetőségek bővítését, a lakhatási körülményeik javítását, a lakhatási és egyéb adósság-

problémák megelőzését és kezelését önkormányzat által biztosított szociális bérlakások fiatalok számára történő kedvezményes biztosításával. Kiemelt figyelmet kell szentelni a nagycsaládosoknak, az alacsony státuszú, sérülékeny rétegek számára megfelelő lakhatás biztosítása. Itt jelentős segítséget jelenthet a civil szervezetek aktív bevonása a hátrányos helyzetű csoportok feltérképezésében és a konkrét megoldási javaslatok megtalálásában.

- Célszerű a fiatalok lakhatásának és foglalkoztatásának speciális programok keretében történő együttes/komplex módon történő kezelése és támogatása; így pl. hitelintézetekkel és munkaadói szervezetekkel történő együttműködés révén célszerű a meglévő, de használaton kívül álló, leromlott állagú helyi, lakáscélú épület-állomány uniós támogatásból történő felújítása, a használt, de korszerűsítésen átesett lakások kedvezményes bérbe adása fiatalok és családjaik számára, párhuzamos foglalkozási lehetőségek biztosításával a fiatalok városban való letelepítése vagy visszatelepítése, helyben tartása érdekében.
- Nagyon fontos a fiatalok, köztük az értelmiségiek vissza-, illetve betelepülését támogató programok indítása a városi népességfogyás és elvándorlás megállítása érdekében, amit a leromlott állagú szolgálati lakások felújításával, önkormányzati telek és/vagy lakóingatlan kedvezményes rendelkezésre bocsátásával célszerű biztosítani.

4. A fiatalok véleményének, önszerveződésének, döntés-előkészítésben való érdekeltiségének megteremtése

- A fiatalok részvételének erősítése céljából Ifjúsági Kerekasztal vagy Diák Önkormányzat létrehozása, melynek célja az ifjúsági szervezetek és az önkormányzati vezetők részvétele és közreműködése mellett a város ifjúságának lehetőségeit javítani.
- A helyben működő civil szervezetek szerepvállalásának erősítése; a fiatalok számára befogadó légkört, együttműködési lehetőséget biztosító civil szerveződések a közösség tagjai számára pozitív, követendő mintákat közvetítenek, közösségi, közhasznú szolgáltatásokat biztosítanak a résztvevők tényleges igényei és szükségletei alapján.
- A fiatalok önkéntesként való szerepvállalásának támogatása nem csak a középiskolai közösségi szolgálat keretében; a civil szervezetek, egyházi szervezetek, önkormányzatok, önkormányzati és állami intézmények különböző területeken ellátott tevékenységeihez szükséges kapacitásának fejlesztése önkéntesek bevonásával is történhet, ami hozzájárulhat a fiatalok tapasztalatszerzéséhez és az önkéntesség

népszerűsítéséhez egyaránt. A fiatalok önkéntesként való szerepvállalását, különböző akciókba való bevonódását ösztönözheti a Pécssett élő, identikus, jó példát, pozitív mintát felmutatni képes véleményformálók szerepeltetése a város által támogatott közösségfejlesztési programokban. Az identikus véleményformáló szereplők bevonása ugyancsak javasolt a fiatalok helyben tartására irányuló stratégia építésébe és gyakorlati megvalósításába.

- A szakpolitikai és társadalmi célok hatékony megvalósulásának kulcsa a vertikális és horizontális partnerségen alapuló együttműködés, mind országos, mind lokális szinten. Mintaként alkalmazható, hogy Pécssett jelenleg is rengeteg remek kezdeményezés és intézmény van jelen az idősügyben, ugyanakkor ezek nagyrészt egymástól függetlenül, gyakran párhuzamosan működnek. Cél a párhuzamosságok nélkül, a közöttük lévő kommunikáció és eszmecsere biztosításával biztosítani az ifjúság területén is hasonló együttműködési csatornákat.

Mellékletek

1.sz. melléklet

Európai ifjúsági célok

1. Fiatalok összekapcsolása az EU-val: A fiatalokban erősíteni az európai projekthez tartozás érzését, és hidat építeni az EU és a fiatalok közé a bizalom visszanyerése és a részvétel fokozása érdekében.
2. Nemek közötti egyenlőség: A nemek közötti egyenlőség és a nemek közötti egyenlőséget figyelembe vevő megközelítés biztosítása a fiatalok életének minden területén.
3. Befogadó társadalmak: Annak lehetővé tétele és biztosítása, hogy minden fiatal befogadjon a társadalom
4. Tájékoztatás és konstruktív párbeszéd: Annak biztosítása, hogy a fiatalok jobban hozzáférjenek a megbízható információkhoz, és annak elősegítése, hogy képesek legyenek az információk kritikus értékelésére és hozzájáruljanak a részvételen alapuló és konstruktív párbeszédhez.
5. Mentális egészség és jólét: A mentális jóllét javítása és a mentális betegségek miatti megbélyegzés megszüntetése, ezáltal minden fiatal társadalmi befogadásának előmozdítása.
6. Vidéki fiatalok lehetőségeinek növelése: Olyan feltételek teremtése, amelyek lehetővé teszik, hogy a vidéki területeken élő fiatalok kibontakoztassák a képességeiket.
7. Minőségi foglalkoztatás mindenkinek: Hozzáférhető munkaerőpiac garantálása, ahol minden fiatalnak lehetősége van minőségi munkahelyet találni.
8. Minőségi tanulás: A különböző tanulási formák integrálása és továbbfejlesztése, felkészítve a fiatalokat a 21. században szüntelenül változó élet kihívásaira.
9. Megfelelő tér és részvételi lehetőség mindenki számára: A fiatalok demokratikus részvételének és autonómiájának erősítése, valamint kifejezetten a fiataloknak szánt terek biztosítása a társadalmi élet minden területén.
10. Fenntartható zöld Európa: Olyan társadalom megteremtése, amelyben a fiatalok környezettudatosan élnek, és mindennapi életük során tisztában vannak döntéseik következményeivel.

11. Ifjúsági szervezetek és európai programok: Minden fiatal számára egyenlő hozzáférés biztosítása az ifjúsági szervezetekhez és az európai ifjúsági programokhoz, ezáltal európai értékeken és identitáson alapuló társadalom építés.

Saját összeállítás (Tanács, 2018. 13-18-o.)

2.sz. melléklet

Az Ifjúság Európai Éve tevékenységeinek összegzése pályázati témák szerint

54 országban vettek, vesznek részt fiatalok 8290 projektben, közülük 177 a magyar program

Téma	EU	HU
Részvétel és szerepvállalás	3603	27
Európai értékek	2705	24
Fiatalok és a világ	3165	65
Befogadás és egyenlőség	2144	13
Médiatudatosság, dezinformáció	483	1
Egészség, jólét sport	1309	11
Foglalkoztatás	872	4
Oktatás	2842	13
Gazdasági és pénzügyek	238	3
Kutatás és innováció	400	3
Tanulmányi csereprogramok	1113	16
Éghajlatváltozás, környezetvédelem	1330	16
Kultúra	2125	13
Digitalizáció	780	6
Európai uniós ifjúsági programok	2147	62
Szolidaritás Ukrajnával	738	0
Egyéb	428	7

A táblázat saját összeállítás https://youth.europa.eu/year-of-youth_hu honlap alapján.

3. sz. melléklet

Az ifjúságpolitika ma működő eszközrendszere, melyet az uniós költségvetés finanszíroz

ERASMUS+ (<https://erasmus-plus.ec.europa.eu/hu>) – Ifjúsági csere: új elem az, hogy „kis partnerségek” számára is megnyitja a finanszírozás lehetőségét, nemcsak diákok, hanem gyakornokok, fiatal munkavállalók is élhetnek vele. 2022-ben ifjúsági cserére, ifjúságsegítők mobilitására 3 662 852 euró, illetve ifjúsági részvételi tevékenységre 832 805 euró áll rendelkezésre. Ez a program a partnerségi együttműködést is támogatja: min. 3 szervezet közösen 12-36 hónapig tartó tevékenységére 2 169 727 euró jut. (<https://erasmusplusz.hu/palyazati-kategoriak-az-ifjusagi-teruleten>)

Európai Szolidaritási Testület (szolidaritastestulet.hu) – ebbe a programba 18-35 év közötti fiatalok kapcsolódhatnak be: önkéntes munka, szakmai gyakorlat vagy munkaszerződés formájában. 2022-től Európai Önkéntes Humanitárius Segítségnyújtási Hadtest elnevezéssel az egész világra kiterjed az önkéntesség lehetősége a harmadik országban végezhető humanitárius segítségnyújtási műveletekben való részvétellel. 2022 tavaszáig mintegy 60000 fiatal kapcsolódott be. (EP, 2022)

DiscoverEU (https://youth.europa.eu/discovereu_hu) – 18 évesek utazási igazolványt kapnak, mely segítségével 1 hónap alatt elsősorban vonattal bejárhatják Európát. A pályázatok közötti kiválasztást befolyásolja, hogy az adott országnak mekkora a kvótakerete.

Megerősített ifjúsági garancia – a 2013-as sikeresnek ítélt programot 2020-ban a Tanács új ajánlással fogadta el: az „Út a munka világába – Az ifjúsági garancia megerősítése” címmel. (EUT, 2020) Fontos döntés szerintem, hogy már nemcsak 25 év alattiak pályázhatnak a támogatásra, hanem a 15-29 év közöttiek is elérhetik a programot. 2014-2020 között az unió 9 milliárd eurót fordított erre, míg a jelenlegi időszakban az Európai Szociális Alap+, a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz, valamint a kohéziós célú és az európai területeknek nyújtott helyreállítási támogatás (REACT-EU) további uniós pénzügyi támogatást fog nyújtani az ifjúsági foglalkoztatási intézkedésekhez.

Európai Ifjúsági Portál (https://youth.europa.eu/home_hu) – európai és országos lehetőségekről tájékoztat. Tartalma 4 típusba sorolható:

- az EU ifjúságpolitikájához kapcsolódó tematikus oldalak: „Részt veszek”;

- a külföldre utazás lehetőségeihez kapcsolódó tematikus oldalak: „Külföldre megyek”
- uniós finanszírozású programokat és kezdeményezéseket ismertető oldalak: „Uniós kezdeményezések”
- szakpolitikai oldalak: „Uniós ifjúsági stratégia”.

Eurodesk (eurodesk.eu) – Opportunity Finder – ifjúsági információ-szolgáltatási hálózat, már 1990-ben létrehozták, tevékenysége jelentősen bővült: 37 országból 2168 partnerrel kapcsolatban ad információkat a fiataloknak.

YouthWIKI (<https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki>) – az európai országok ifjúságpolitikáját bemutató online enciklopédia.

Európa Ifjúsági Fővárosa (https://youth.europa.eu/get-involved/intercultural-understanding/being-european-capital-of-youth-or-of-culture_hu) – 2009-ben az Európai Ifjúsági Fórum kezdeményezte abból a célból, hogy a fiatalok fokozottabban vegyenek részt a társadalom életében, erősödjön európai identitásuk. 2014-ben az Európa Tanács Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusa is elismerte, tehát az unió és az Európa Tanács közös eseménye. 2022-ben Tirana kapta meg a címet és több mint 100 rendezvényt szerveztek eddig.

Európai Ifjúsági Hét – (https://youth.europa.eu/week_hu) Az Európai Bizottság és az Európai Parlament szervezi meg két évente Európa-szerte a 18-30 éves korosztálynak az egy hetes programsorozatot. A legutolsóra 2021. május 24-30 között került sor, melyen 31 országban 825 eseményt szerveztek 136 ezer résztvevővel.

Európai Ifjúsági Nagy Károly-díj (<https://youth.europarl.europa.eu/en/more-information/charlemagne-prize.html>) – 2008 óta minden évben 16-30 év közötti fiatalok projektjei versenyeznek a díjért.

Felhasznált irodalom

Baranya segít – együttműködés a foglalkoztatás fejlesztéséért. Megyei foglalkoztatási – gazdaságfejlesztési Stratégia 2022. Pécs: Baranya Megyei Önkormányzat

Discours de Jean Monnet - Washington, 30 avril 1952 <https://www.jean-monnet-europe.eu/fr/jean-monnet-un-homme-de-conviction>

Fehér könyv, 2001: Az ifjúságról szóló fehér könyv.
http://publications.europa.eu/resource/cellar/aabfc42a-0f81-4b31-beed-7c5e89094649.0009.02/DOC_2

Cselekvő ifjúság, 2006: http://publications.europa.eu/resource/cellar/b44de841-de9d-4325-a87b-df4ef44df6bf.0009.02/DOC_2

Európa 2020: https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_HU_ACT_part1_v1.pdf

Európai Parlament, 2013: Az Európai Parlament 2013. szeptember 11-i állásfoglalása a fiatalok munkanélküliségének kezelése: a kilábaláshoz vezető lehetséges utak.
https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2013-0365_HU.html

EYCS Tanács, 2016: A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által elfogadott következtetések a fiatalok erőszakos radikalizálódásának megelőzésével és az ellene való küzdelemmel kapcsolatos integrált, ágazatokon átívelő megközelítésben az ifjúsági ágazat által betöltött szerepről (2016/C 213/01) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A52016XG0614%2804%29>

Európai Parlament, 2016: Az Európai Parlament 2016. október 27-i állásfoglalása az EU 2013–2015 közötti időszakra szóló ifjúsági stratégiájának értékeléséről
https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2016-0426_HU.html

Európai Parlament, 2018: Az Európai Parlament 2018. május 31-i állásfoglalása az EU ifjúsági stratégiájának végrehajtásáról (2017/2259(INI))
https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0240_HU.html

Európai Parlament, 2019: Az Európai Parlament álláspontja... az ERASMUS+ elnevezésű oktatási, képzési, ifjúsági és sportprogram létrehozásáról...
https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TC1-COD-2018-0191_HU.pdf

Tanács, 2018: Az Európai Unió Tanácsa és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által elfogadott állásfoglalás az ifjúságpolitika terén folytatott európai együttműködés keretéről: A 2019 és 2027 közötti időszakra szóló uniós ifjúsági stratégia.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=OJ:C:2018:456:FULL> A 11 célkitűzést ezen dokumentum 3. melléklete tartalmazza rövid háttér után konkrétabb célokra is lebontva. 13-17 o. – 1. melléklet ennek alapján készült.

EP, 2022: Ismertető az Európai Unióról.
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/141/ifjusagugy>

EUT, 2020: A Tanács ajánlása az „Út a munka világába – Az ifjúsági garancia megerősítése”
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2020.372.01.0001.01.HUN&toc=OJ%3AC%3A2020%3A372%3ATOC

Ifjúsági miniszterek, 2020: Az ifjúsági miniszterek videokonferenciája, 2020. május 19.
<https://www.consilium.europa.eu/hu/meetings/eycs/2020/05/19/youth/>

EYCS Tanács, 2020: A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által elfogadott következtetések az európai fiatalok körében a demokratikus tudatosság és a demokratikus szerepvállalás előmozdításáról.
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13177-2020-INIT/hu/pdf>

Leyen, 2021: Ursula von der Leyen: Az Unió helyzete 2021.
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/SPEECH_21_4701

EYCS Tanács, 2021.: Oktatási, Ifjúsági, Kulturális és Sportügyi Tanács 2021. nov. 29-30. Főbb eredmények. <https://www.consilium.europa.eu/hu/meetings/eycs/2021/11/29-30/>

EP, Tanács 2021.: AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2021/2316 HATÁROZATA (2021. december 22.) az ifjúság európai évéről (2022) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021D2316&from=EN>

Flash, 2022: Flash Eurobarometer 502. fl_502_fact_HU_hu.pdf

EYCS, 2022. április: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7769-2022-INIT/xx/pdf>

Jelentés, 2022: Konferencia Európa jövőjéről. Jelentés a végeredményről. A kiadott kötet 89-90. oldala https://prod-cofe-platform.s3.eu-central-1.amazonaws.com/sjf15l01mn9b9yzaf8kw2cygqdl1?response-content-disposition=inline%3B%20filename%3D%222022.2472_HU_04.pdf%22%3B%20filename%2A%3DUTF-8%27%272022.2472_HU_04.pdf&response-content-type=application%2Fpdf&X-Amz-Algorithm=AWS4-HMAC-SHA256&X-Amz-Credential=AKIA3LJJXGZPDFYVOW5V%2F20221209%2Feu-central-1%2Fs3%2Faws4_request&X-Amz-Date=20221209T072234Z&X-Amz-Expires=300&X-Amz-SignedHeaders=host&X-Amz-Signature=a7efc605d590a22c6422913ea1af02e8af07787d54c6f1c456ccc3f31208d2af

Kerpel-Fronius Balázs – Nagy Ádám – Fazekas Elek (2022): *Önkéntesség, civilség, ifjúsági szakma*. in Nagy Ádám (szerk.): A lábjegyzeten túl is. magyar ifjúságkutatás 2020. Excenter Kutatóközpont – Szociális Demokráciáért Intézet. Budapest

Lisszaboni Szerződés: Lisszaboni Szerződés – a 2011-es módosításokkal: 2016/C 202/01 Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2016:202:FULL&from=ET>

Magyar fiatalok 2020. Kérdések és válaszok a fiatalokról, fiataloknak. Budapest, Erzsébet Ifjúsági Alap Kft.

Móder Judit – Endrész Kinga: Fiatalok az Európai Unióban. In: Európai Füzetek 59. sz. 5. o.
<https://mek.oszk.hu/18600/18622/18622.pdf> 2004.

Nagy Ádám (szerk.) 2020: A lábjegyzeten is túl. Magyar Ifjúságkutatás 2020. Budapest: Szociális Demokráciáért Intézet – Excenter Kutatóközpont

Navracsics Tibor 2022: Oktatás-, képzés, ifjúság-, és sportpolitika. In: Az Európai Unió szakpolitikai rendszere. Szerk.: Ördögh Tibor. Bp. Ludovika Egyetemi Kiadó, 2022. 456-457. o.

NIT brosúra: https://ifjusagitanacs.hu/wp-content/uploads/2022/03/NIT_ifiev.pdf

NIT, 2022: Pályázati felhívás. <https://ifjusagitanacs.hu/2022/06/21/palyazati-felhivas-civil-szervezeteknek-2022>

Magyar Nemzet, 2022: <https://magyarnemzet.hu/belfold/2022/03/magyarorszag-elkotelezett-amellett-hogy-minel-tobb-fiatal-reszesuljon-az-ifjusagi-ev-lehetosegeibol> és <https://hirado.hu/belfold/cikk/2022/03/05/im-miniszterelnokseg-magyarorszag-elkotelezett-hogy-minel-tobb-fiatal-reszesuljon-az-ifjusagi-ev-lehetosegeibol>

Kovács Péter 2022: [Írásban megküldött kérdésekre válaszolt Kovács Péter, a NIT elnöke 2022. december 11-én.](#)

Sipos Norbert – Kovács Szilárd 2021: A külföldi hallgatók elégedettségének felmérése 2021. Pécsi Tudományegyetem, Pécs

EYCS, 2022. 11.28.: <https://www.consilium.europa.eu/hu/meetings/eycs/2022/11/28-29/>

Pécs MJV Városfejlesztési Konceptió (2014-2030)

Pécs MJV Önkormányzata Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (2021-2027)

Pécs MJV Önkormányzata Lakásgazdálkodási Konceptiója (2022-2026)

Pécs MJV Önkormányzata Civil Konceptiója (2022-2026)

Pécs MJV Helyi Esélyegyenlőségi Programja (2023-2027)

Pécs MJV Önkormányzata Szociális Szolgáltatástervezési Konceptiója

https://gov.pecs.hu/staticPage/index/strat_dokumentumok.php